

Riksdagens protokoll

1991/92:96

Fredagen den 10 april

Kl. 9.00 – 12.30
14.00 – 14.01

Protokoll
1991/92:96

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

*Svar på
interpellationer*

Talmannen meddelade att *Kjell Johansson* (fp) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom tjänstgöringen som ersättare upphört för *Conny Sandholm*.

2 § Ledighet

Birger Rosqvist (s) hade ansökt om fortsatt sjukledighet under tiden den 22 april–den 31 maj.

Kammaren biföll denna ansökan.

Krister Örmfjäder (s) skulle även i fortsättningen tjänstgöra som ersättare för *Birger Rosqvist*.

3 § Svar på interpellation 1991/92:139 om en kommission rörande bankernas kreditförluster

Anf. 1 Statsrådet **BO LUNDGREN** (m):

Fru talman! Catarina Rönning har mot bakgrund av bankernas stora kreditförluster och de vidgade räntemarginalerna frågat finansministern om inte tiden är mogen att tillsätta en kommission som får i uppdrag att undersöka huruvida bankerna brustit i det samhällsansvar man har rätt att kräva. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Bankerna har en betydelsefull roll i samhällsekonomin. Banksystemet utgör det finansiella systemets kärna. Bankerna har en central betydelse för betalningsförmedling, inlåning och utlåning. Banksystemet utgör grunden för de tjänster som det finansiella systemet producerar, nämligen att tillhandahålla betalningsmedel, att kanalisera sparandet till investeringar och att omfördela finansiella risker.

Bankernas viktiga ställning kommer till uttryck i lagstiftningen. Endast banker har rätt att ta emot inlåning på konto från allmänheten. Det finns vidare ett särskilt regelverk för banker som innebär kraftiga inskränkningar

i deras rätt att bedriva annan verksamhet än finansieringsverksamhet, och det finns minimikrav på storleken av det riskbärande kapitalet i en bank. Dessa regler syftar till att garantera att insättarnas medel är tryggade och att banksystemet, och därmed betalningssystemet, förblir stabilt.

Kreditförlusterna i banksystemet har under 1991 nått en mycket hög nivå. Vi kan i efterhand konstatera att kreditgivningen under slutet av 1980-talet inte bedrivits med tillbörlig aktsamhet. Det hade varit bättre för både bankerna och deras kunder om många av de krediter som då beviljades inte hade kommit till stånd.

Det är nu lätt att vara efterklok och kritisera bankerna för den situation som uppkommit. Vi bör dock beakta de faktorer som drev fram den utlåningsexpansion som nu ger så stora problem. Brister i den tidigare ekonomiska politiken har i stor utsträckning bidragit till att den nuvarande situationen har kunnat uppkomma. Låntagande stimulerades alltför länge genom höga marginalskatter och frikostiga avdrag för räntekostnader i en inflationsekonomi. Högkonjunkturen tilläts slå över i en kraftig överhettning genom bristande stramhet i finanspolitiken. Den ekonomiska politiken bedrevs så att inga signaler fördes fram om att utlåningsexpansionen inte vara långsiktigt hållbar.

Catarina Rönning anser att bankerna har brutit i samhällsansvar. Bankerna bedriver förvisso en verksamhet som innebär ett stort ansvar gentemot deras kunder. Detta återspeglas som sagt i lagstiftningen, bl.a. genom att det finns särskilda krav som skall vara uppfyllda för att en bank skall få oktroj, dvs. auktorisation att bedriva verksamhet.

Jag vill dock samtidigt påpeka att bankerna verkar på i grunden samma villkor som andra företag. Bankerna är inte offentliga organ, vilket Catarina Rönning ger intryck av när hon hänvisar till ett samhällsansvar. Bankerna måste liksom andra företag generera ett överskott i verksamheten. För affärsbankerna är naturligen en god lönsamhet det viktigaste målet för verksamheten.

De stora kreditförlusterna drabbar nu med stor kraft bankerna själva. Kraven på rationaliseringar, med förlorade arbetstillfällen som följd, är stora. Aktieägarna har fått se värdet av sina aktier minska kraftigt. Vissa ledande befattningshavare har fått lämna sina poster.

Bankerna får således nu, i enlighet med marknadsekonomin spelregler, känna av konsekvenserna av de missgrepp som gjorts under senare år. Denna utveckling torde på ett mycket kraftfullt sätt, och utan statliga ingripanden säkerställa att bankerna rättar till de brister i kreditgivningsrutinerna som lett fram till de stora förlusterna.

Catarina Rönning påpekar att marginalen mellan bankernas utlåningsräntor och inlåningsräntor vidgats kraftigt under senare tid. Jag delar i princip hennes bekymmer över denna utveckling. I en normal situation bör en tillfredsställande konkurrens garantera att räntemarginalen inte skall vidgas på det sätt som nu har skett.

Den nuvarande situationen är dock, dess värre, inte normal. Alla banker har uppvisat snabbt stigande kreditförluster. Det är då inte onaturligt att räntemarginalen har vidgats, även om det är beklagligt. Man kan inte räkna med att räntemarginalen skall vara konstant över tiden. Den genomsnittliga kre-

ditrisken i bankernas utlåning torde ju variera i takt med konjunkturerna, vilket faktiskt talar för att räntemarginalerna ökar i en lågkonjunktur. Jag vill inte med detta säga att jag tycker att den nuvarande räntemarginalen ligger på rätt nivå, eller på fel nivå. Jag konstaterar bara att förloppet som sådant inte är onaturligt i den situation som har uppkommit.

Jag anser således inte att regeringen skall tillsätta en kommission med uppgift att granska om bankerna brustit i sitt samhällsansvar. Den uppkomna situationen är förvisso otillfredsställande och det förefaller, med facit i handen, uppenbart att kreditgivningen de senaste åren har varit alltför frikostig. Det finns emellertid inte någon anledning att tillsätta en statlig kommission med det uppdrag som Catarina Rönning förespråkar. Skattereformen och övergången till en ekonomisk politik som är inriktad på att skapa låg inflation och ökat sparande har rättat till de systemfel som bidrog till att problemen med kreditförluster kunde växa sig så stora. Till den del problemen beror på oskicklig kreditgivning, och jag menar inte att den delen är av liten betydelse, kommer bankerna själva med största sannolikhet att se till att misstagen inte upprepas i den utsträckning det nu har varit fråga om, åtminstone inte inom överskådlig tid.

Anf. 2 CATARINA RÖNNUNG (s):

Fru talman! Tack för svaret. Vi lever nu i den stora baksmällans tid vad gäller bankernas agerande. Varje dag när man öppnar tidningarna kan man läsa om nya tillkortakommanden, för att uttrycka saken med ett understatement. Befarade kreditförluster kan enligt bankernas egna bedömningar bli 48 miljarder kronor i år.

För första gången i modern tid säger revisorer nej till ansvarsfrihet för en banks förre koncernchef och förre VD. Mot den gamla styrelsen riktade revisorerna hård kritik för att den inte givit erforderliga riktlinjer och gjort kontroller för att begränsa riskerna med kreditgivningen.

Det är inte bara Första sparbanken som är illa ute. Nordbanken, Östgöta enskilda bank och Gota bank har deltagit i en ohöljd lånekarusell där i vissa fall oegentligheter och insideraffärer inte kan uteslutas.

Kjell-Olof Feldt beskriver i sina memoarer hur den lössläppta kreditmarknaden pumpade fram lån. De tidigare så njugga bankerna flödade över i låneerbjudanden. Inga säkerheter krävdes, inte ens för betydande belopp. Låntagarna erbjöds slippa armorteringar i flera år. Krediter såldes på postorder. Det mest fantastiska erbjudandet stod kanske de banker för som skickade ut låneprospekt där man automatiskt fick ett lån, såvida man inte omgående tackade nej.

Lånen gick inte främst till investeringar utan till spekulation på en fastighetsmarknad med alltigenom orealistiska förväntingsvärden. Jag är egentligen inte ute efter att söka syndabockar på det politiska planet. Regering och opposition kan dela på ansvaret för den förda ekonomiska politiken. Man kan naturligtvis hävda att devalveringarna – den tidigare borgerliga regeringen genomförde två devalveringar med 10 % och den socialdemokratiska regeringen genomförde en devalvering på 16 % – medförde att omvandlingstrycket i ekonomin inte fungerade.

Exportindustrin inhöstade stora vinster utan att anstränga sig och spekulere-

rade i stället för att investera. Kredit- och valutaregleringarna var inte minst den dåvarande oppositionen påskyndare av.

Ett viktigt inslag i skatteuppgörelsen mellan Socialdemokraterna och Folkpartiet var avdragsbegränsningar. Rehnbergsavtalet gjorde att inflationen ströps.

Fartblindheten i ekonomin är inte heller något typiskt svenskt fenomen. Ekonomierna har skenat och bankväsendet har mer eller mindre gått överstyr i Norge, Finland, Storbritannien och Canada.

Både den socialdemokratiska och den borgerliga regeringen har med skattemedel räddat banker när insättarnas pengar, kronans stabilitet och därmed förtroendet för Sveriges ekonomi har hotats.

Även om bankerna naturligtvis inte är offentliga organ utan företag som bedrivs i vinstsyfte och är strängt lagreglerade anser statsrådet att banksystemet utgör det finansiella systemets kärna. Av de agerande i det finansiella systemets kärna bör man kräva besinning, gott omdöme och samhällsansvar.

I den stora baksmällans tid får skattebetalarna, småspararna, presumtiva husköpare och småföretagare som vill investera sitta emellan. Räntegapet kan givetvis inte bara skyllas på lågkonjunkturen utan även på bankernas usla affärer. Allmänheten är uppretad, de agerande skyller ifrån sig och på varandra.

En kommission oberoende av bankintressen men med integritet och kunskap borde vara det naturliga svaret på allmänhetens kritik och undringar. En sådan kommission skulle ligga både i regeringens och medborgarnas intresse.

Fru talman! Detta är ett råd i all välmening som regeringen borde ta ad notam.

Anf. 3 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag tackar Catarina Rönnung för det vänliga rådet. Det är självklart både för mig och andra regeringsledamöter att lyssna på alla råd och värdera dem.

Det är riktigt som Catarina Rönnung säger att vi nu upplever en baksmälla inte bara på de finansiella marknaderna utan i hela den svenska ekonomin. Det är en baksmälla som naturligtvis bygger på ekonomisk-politiska misstag som har begåtts tidigare. Jag vill säga detta utan att utveckla frågan och ta upp den debatten nu.

Vi i den nya regeringen har efter det att vi har ärvt problemställningen fått uppleva hur patienten, dvs. Sverige, känner sig i baksmälletider. Vi får se till att rehabilitera och lindra under tiden. Vi får se till att det inte sker sådan missbruk av olika ekonomisk-politiska åtgärder att vi får ytterligare baksmällor och problem att hantera. Det är den grundläggande inriktningen i regeringens politik.

Vi är medvetna om orsakerna till de problem som har uppkommit på de finansiella marknaderna. Jag redovisade en del i inledningen av mitt interpellationssvar.

Det är uppenbart att höginflationsekonomin, som till stor del förorsakades av konkurrensdevalveringen 1982, i sig själv har skapat ett intryck av att politiker i Sverige inte skulle var mäktiga att dra ner inflationstakten tillräck-

ligt mycket. Man har levt i föreställningen att vi allt framgent skulle kunna räkna med en inflation på kanske 7–10 %.

Det borde man emellertid inte ha kunnat göra. Politiker från olika läger hade en strävan att dra ned inflationstakten. Det har nu lyckats, och det gäller att hålla kvar inflationstakten på en låg nivå. Men det här är en grundläggande orsak.

Det problem som fanns i inflationsförväntningarna tidigare accentuerades av att vi inte genomförde den nödvändiga skattereformen förrän så sent som 1990/91. År 1991 genomfördes den med full kraft. Det innebär att den i sig mycket nödvändiga och eftersträvade avregleringen på kreditmarknaden genomfördes i en situation då vi hade höga inflationsförväntningar och dessutom höga skattesatser med de effekter det innebär. Hade vi fått skattereformen tidigare hade vi kunnat undvika många av de effekter vi har fått i det avseendet och även i andra avseenden när det gäller ekonomin.

Det är klart att man även kan diskutera kreditgivningen. Men som jag sade, i och med att man upplevde att det inte kostade så mycket att ha krediter skapades ett problem. Hade vi haft andra förutsättningar så hade naturligtvis rådgivare och kunder hanterat sin situation på ett helt annat sätt.

Frågan är om det finns anledning att i dag tillsätta en kommission kring orsakerna, vad som kan göras och vad som skall göras inför framtiden. Jag tycker inte att dessa frågor har någon relevans. Vi känner till orsakerna. Det är viktigt att hantera de uppkomna problemen. Det skall inte bara ske genom att staten har det grundläggande ansvaret för att garantera stabiliteten i betalningssystemet utan det skall också finnas möjlighet att tillsammans med riksdagen genomföra åtgärder som i sig är riktiga och som kan lindra situationen.

För att skapa bättre konkurrens har regeringen lagt fram förslag som innebär att de utländska banker som i dag representeras av dotterbolag skall få möjlighet att ombildas till filialer utan skattekonsekvenser. Det ger bättre möjligheter till kapitalinflöde från andra länder. Jag hoppas att Catarina Rönning är beredd att stötta det förslaget.

Vi föreslår också att bankerna liksom andra företag skall få genomföra avskattningar av sina reserver på fyra år, i stället för ett år som det fattades beslut om tidigare.

Det är också en sak som jag hoppas att Catarina Rönning är beredd att bidra till att förverkliga i riksdagen, därför att det kommer att lindra situationen i dagsläget och därmed minska belastningen på låntagare och insättare när det gäller räntemarginalen.

Det kan finnas andra åtgärder som också behöver vidtagas på olika områden. Vi har anledning att återkomma till riksdagen senare i det avseendet. Men det är klart att vi redan vet vad som kan göras. De åtgärder som är rimliga är vi också beredda att sätta in.

När det gäller frågan om att hitta en part som, om jag citerar Catarina Rönning ungefärligen, oberoende av bankvärlden och med integritet kan fundera över vad som har hänt och vad som kan göras, så finns de organen redan. Vi har en finansinspektion som självklart är oberoende av bankintressen och som självklart har hög integritet. Den finansinspektionen har den direkta översynen över finansiella marknader och kommer att ta sitt ansvar

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

i det här avseendet. Vi har riksbanken som spelar en särskild roll, inte när det gäller krissituationen direkt men som i egenskap av riksbank i banksystemet har vissa uppgifter. Slutligen har staten och regeringen ett grundläggande ansvar – det är också en självklarhet.

Det finns alltså redan organ som har att hantera de här problemställningarna och kommer att hantera dem på ett sätt som ligger i linje med vad Catarina Rönnung, såvitt jag förstår, önskar.

Anf. 4 CATARINA RÖNNUNG (s):

Fru talman! Naturligtvis känner jag till att vi har en finansinspektion. Vi har i konstitutionsutskottet haft dess kompetente chef på offentlig utfrågning, där han mycket noga redogjorde för att finansinspektionen har en granskande uppgift men i vissa fall är medagerande i det ekonomiska skeendet, vilket delvis gör den till en part i målet. Dessutom har ju finansinspektionen fått en intrikat frågeställning på halsen, när inspektionen skall undersöka den sista – vi vet det inte än, men vi förmodar det – insideraffären rörande vad som hände när Proventus sålde GOTA till SPP.

Men även om man kan utröna de politiska orsakerna – och här vidhåller jag att vi får dela på det politiska och det ekonomiska ansvaret – är allmänheten väldigt konfunderad. Jag har fått många fax- och telefonförfrågningar och annat. Allmänheten känner sig lurad och kräver en rejäl utredning av vad som har gått snett i bank- och kreditväsendet. Allmänheten anser sig förd bakom ljuset, och allmänheten blir ju på ett sätt betalningsskyldig med anledning av de misstag som, enligt vad man tycker, har begåtts bakom stängda dörrar utan allmänhetens insyn. Bankpersonal känner sig åsidosatt; det är ju inte all bankpersonal som har personligt paraplyavtal att ta till när man blir bortrationaliserad.

En annan fördel med en kommission kanske skulle vara att en och annan finanshaj kunde drivas upp till ytan och att en del ljusskygga affärer kunde komma fram. Dessutom skulle en sådan här kommission, tycker jag, utreda frågeställningarna på ett sådant sätt att allmänheten blir lugnad, för vi vet ju att allmänheten känner sig förvirrad. Man byter bank, och det är väldigt illa i ett samhälle, när förtroendet för bankväsendet kan ifrågasättas. Jag tycker att vi behöver en sådan här kommission för att dra vissa lärdomar för framtiden också. Vad som har hänt kan nästan jämföras med Krügerkraschen, men vi har många olika krügrar inblandade.

Det vore faktiskt intressant om man förde upp detta i ljuset och lät en kommission utreda vad som har felats i vårt bank- och kreditväsen. Det är min åsikt.

Anf. 5 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag vet inte vilka regler som ställs upp när det gäller reklam i riksdagen. Det blir inte riktigt samma krav som när det gäller Sveriges Television och Sveriges Radio, har jag en känsla av. Men jag kan rekommendera läsning av en bok av Lars-Erik Thunholm som heter "Oscar Rydbeck och hans tid". Den visar att de problem som vi i dag upplever nästan identiskt fann sina orsaker i 20-talets början – snarare då än när Krügerkraschen inträffade 1932. Vad som hände då är intressant i sig självt. Det är en mycket

läsvärd bok, och jag kan rekommendera den för den ger ett bra perspektiv historiskt. Jag hoppas att vi nu kan se till att detta om 70 år inte ytterligare en gång upprepas, så att man behöver dra den här lärdomen.

I sakfrågan är det ju så att revisorer i företagen har ett ansvar. Vi har under den senast tiden sett att revisorerna har lagt förslag som innebär att de inte beviljar ansvarsfrihet. Det innebär att marknadsekonomi fungerar, att bankerna och deras organ tar sitt ansvar. Styrelserna tar sitt ansvar – naturligtvis får revisorerna föra fram det som kan finnas inom företagen. Finansinspektionen fullföljer sin uppgift och riksbanken, som inte är direkt involverad i just den här typen av problemställningar, fullgör i övrigt sin uppgift när det gäller betalningssystemet. Regeringen tar självfallet sitt ansvar – att försöka minimera effekterna och försöka förebygga att någonting motsvarande skall kunna upprepas i framtiden. Det är någonting som jag själv är sysselsatt med väldigt mycket för närvarande, och detta skall ske med hänsynstagande till att staten skall ha så litet inblandning som möjligt i de problem som kan uppkomma, och vi skall även minimera kostnaderna inte bara för insättare och låntagare utan naturligtvis också för skattebetalarna. Det är en självklarhet.

Det finns alltså organ som kan hantera det här. Vi har inget behov av att tillsätta ytterligare något organ för att utvärdera vad som har hänt eller för att diskutera vad som skall göras för framtiden. Det kommer att ske med automatik i de organ som redan finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1991/92:145 om de hemlösa situation

Anf. 6 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Gudrun Schyman har frågat mig om jag anser att dagens situation med ett ökat antal hemlösa strider mot syftet i vår socialtjänstlag och om så är fallet vad jag tänker göra för att rätta till situationen.

Att det i vårt land finns människor som är hem- eller bostadslösa är ett allvarligt problem. Antalet personer som befinner sig i en sådan situation har alltid varit svårt att beräkna. Man kan komma fram till mycket olika antal beroende på vilka definitioner som används.

Gruppen bostadslösa består till stor del av personer med omfattande missbruk eller psykiska och sociala problem. Sedan början av 1950-talet har socialvården arrangerat tillfälligt boende för personer som helt saknar bostad, s.k. härbärgen eller andra former av jour- eller korttidsboende för dem som begär sådan hjälp. Härutöver arrangeras andra former av skyddade boendeformer och andra stödinsatser för försöksboende eller längre tids boende. Även kyrkor och olika frivilliga organisationer har sedan lång tid tillbaka engagerat sig i arbetet med att hjälpa de bostadslösa.

Villkoren för gruppen bostadslösa har varierat under de senaste decennierna, men det är framför allt sedan senare delen av 1980-talet som situationen för de bostadslösa har försvårats.

Situationen är alltså allvarlig för de bostadslösa, men kommunerna gör, enligt vad jag erfarit, stora ansträngningar för att komma till rätta med pro-

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

blemen. Metoderna att möta de akuta behoven varierar. Utöver härbärges-
verksamhet finns det också andra former av mer eller mindre skyddat
boende, bl.a. träningslägenheter, försökslägenheter och gruppboende. So-
cialtjänsten samarbetar ofta med bostadsförmedlingsorgan, psykiatrins ö-
penvårdsverksamheter och den kommunala hemtjänsten för att ge hjälp och
stöd till dessa människor. Många kommuner bedriver också en aktiv fält-
verksamhet för att söka upp uteliggare som drar sig undan den kommunala
hjälp som finns.

Även om vi i Sverige har en relativt gynnad situation i förhållande till
andra länder i Europa ser jag dagens problem för de bostadslösa som allvar-
liga. Att alla människor skall ha rätt till ett eget hem är självklart ett viktigt
mål för regeringen.

Enligt socialtjänstlagen är det socialnämndens uppgift att främja den en-
skildes rätt till bostad och att bistå med vård eller andra former av socialt
stöd vid behov. Detta innefattar självfallet åtgärder för att tillgodose också
de mest utsatta gruppernas behov.

Socialnämndernas ansvar finns som ett sista skyddsnät när människor av
olika skäl inte längre klarar ett eget boende. Därför är det viktigt att kommu-
nerna kontinuerligt ägnar dessa gruppers problem stor uppmärksamhet så
att åtgärder beträffande såväl boende som annan hjälp eller vård kommer
till stånd på effektivaste sätt. Jag förutsätter att så kommer att ske även i
fortsättningen. Församlingar inom både Svenska kyrkan och andra samfund
samt olika ideella organisationer gör beundransvärda insatser och kommer
förhoppningsvis även i framtiden att utgöra värdefulla komplement till so-
cialtjänstens arbete.

Anf. 7 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag skall be att få tacka socialministern för detta svar, som jag
tycker är pinsamt intetsärande. Jag vet inte om socialministern har läst sva-
ret innan han kom hit, men det är alltså inget svar på de frågor jag ställer.
Det är ett konstaterande av att de bostadslösa situation är ett allvarligt pro-
blem. Det är ju just därför jag har tagit upp frågan. Men socialministern ger
ju inga svar på den fråga jag ställer, nämligen: Vad tänker regeringen göra
för att förbättra situationen? Socialministern säger i svaret att detta är kom-
munernas ansvar, och det är riktigt att socialtjänsten har ett ansvar. Men om
kommunerna inte tar det här ansvaret måste det väl vara regeringens ansvar
att se till att intentionerna i den lagstiftning vi har uppfylls.

Vi har i socialutskottet diskuterat den här frågan många gånger, och vi har
i alla politiska partier varit fullständigt eniga om att detta är ett stort pro-
blem. Vi har i total politisk enighet påtalat för den dåvarande regeringen och
för den nuvarande regeringen att detta är ett stort och växande problem och
att regeringen har ett ansvar att göra någonting åt det. Jag kan i interpellationssvaret inte se att socialministern har ett enda konkret förslag på vad re-
geringen tänker göra.

Jag tittade i socialutskottets senaste betänkande om detta, och jag såg där
att vi har behandlat en motion som har Bengt Westerberg som första namn.
I den folktoppartimotionen talar man om hur allvarlig situationen är och att man
måste göra någonting åt den, och man uppdrar åt regeringen att göra någon-

ting, att ta initiativ för att lösa de bostadslösa missbrukarnas bostadsproblem. Man riktar i motionen in sig på just missbrukarna, och en stor del av de i dag bostadslösa är ju också missbrukare. Olika typer av kollektiva boendeformer kan enligt motionärerna, dvs. bl.a. Bengt Westerberg själv, vara en lösning för denna grupp.

Den här motionen, tillsammans med en del andra motioner från olika politiska partier, avstyrktes av ett enigt socialutskott av det skälet att vi så många gånger hade påtalat problemet och därför förväntade oss att det skulle komma ett förslag, och av det skälet att regeringen själv i regeringsdeklarationen säger att bostadspolitikerna skall inriktas på att alla skall ha möjlighet till en bra bostad till ett rimligt pris. Man har också talat om att socialstyrelsen skall ta initiativ för att parterna skall diskutera detta.

Jag får alltså i interpellationssvaret inte ett enda konkret svar på mina frågor, utan socialministern konstaterar bara att detta är ett allvarligt problem. Jag måste säga att jag tycker att det är pinsamt.

Det är också pinsamt att i ett välfärdsland som Sverige behöva läsa den typ av annonser som var anledningen till att jag ställde interpellationen, nämligen de annonser där Stadsmissionen går ut och ber om pengar för att människor skall få tak över huvudet, en tallrik soppa och en smörgås. Man gör i Stadsmissionen ett otroligt bra arbete. Jag vet det. Man har höga ambitioner, och det är bra. Men det är inte så att de som arbetar inom Stadsmissionen själva tycker att det är roligt att behöva gå ut med sådana här annonser och uppmana människor att skicka in pengar. De ser inte heller med någon större förtjusning på det faktum att vi har en samhällsutveckling som går tillbaka till någon form av soppköksfilosofi.

Jag tycker att det är en skrämmande utveckling att ideella organisationer på det här sättet skall behöva gå ut med annonser och uppmana människor att skicka in pengar för att människor i vårt samhälle i dag skall kunna få tak över huvudet och ett mål mat. Det är ju ett nederlag för den välfärdspolitik som vi säger oss vilja ha och som inte minst Bengt Westerberg säger sig vilja ha – skydd för svaga grupper, ett uppmärksammande av det glömda Sverige, osv.

Var är de konkreta resultaten och de konkreta åtgärderna för att göra någonting åt det här?

Detta är ett storstadsproblem, och man kan inte bara säga att det är Stockholms kommuns problem, framför allt inte med tanke på att den ekonomiska politiken innebär att regeringen konsekvent drar in pengar från kommunerna, vilket gör det omöjligt för kommunerna att fullgöra sina sociala ambitioner. När detta, som ett resultat av den ekonomiska politiken, blir omöjligt för kommunerna, måste enligt min mening regeringen ta ett ansvar.

Ett annat problem är den köp-och-sälj-filosofi som den nya regeringen kallar en valfrihetsrevolution och som innebär att allting skall bära sina egna kostnader och att allt skall köpas och säljas. Detta har t.ex. i Stockholms kommun fått till följd att en del kommunala institutioner, härbärgen, står tomma på grund av att inga socialdistrikt har råd att betala vad det kostar att ha människor där. Dessa människor får då i stället gå till Stadsmissionen, samtidigt som det står platser tomma därför att det helt enkelt kostar för mycket. Detta lönsamhetstänkande passar inte in om man skall bygga upp

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

ett välfärdssamhälle. Det är inte så att människor är lönsamma, och detta får sådana här konsekvenser.

Jag tycker som sagt att det är en skam att vi år 1992 i Sverige skall behöva läsa annonser som uppmanar människor att med allmosor se till att de svaga grupperna i samhället får det skydd som vi alla rätteligen har ett ansvar att se till att de får. Inte minst socialministern har ett stort ansvar i den här frågan.

Anf. 8 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Inte heller jag är nöjd med svaret på Gudrun Schymans interpellation.

Situationen för de bostadslösa har förvärrats under den gångna hösten och vintern.

Vi har, som ministern säger i sitt svar, i vår lagstiftning – dels i bostadsförsörjningslagen, dels i socialtjänstlagen – klara regler för vem som har ansvaret för att människor har en bostad, och det är kommunerna. I t.ex. 30 § LVM står att socialnämnden aktivt skall – jag upprepar: skall – verka för att den enskilde efter vårdtiden får bostad och arbete eller utbildning. Att det står "skall" beror på att vi här i riksdagen skärpte lagen våren 1988, eftersom vi då funnit stora brister i omhändertagandet av missbrukarna. Men detta har tydligen inte hjälpt. I det åtstramningsläge som nu råder tar inte kommunerna sitt ansvar för sina invånare.

Vid det besök jag tillsammans med två andra socialdemokratiska riksdagsledamöter har gjort hos Frälsningsarmén och Stadsmissionen har vi fått mycket oroande rapporter. Socialförvaltningarnas ekonomiska situation är nu sådan att de inte kan fullfölja sina uppgifter och ta sitt ansvar. På grund av att de har blivit resultatenheter har de inte längre råd att utnyttja de inackorderingshem som finns för missbrukarna och som behövs när dessa lämnar behandlingshemmet för att de inte åter skall falla tillbaka i sitt missbruk. Det innebär också att frivilligorganisationerna får problem att upprätthålla även övrig verksamhet när rum står tomma och inkomsterna sinar.

Frivilligorganisationerna gör en oerhört stor insats för de mest utsatta. Ur Frälsningsarméns verksamhetsberättelse för härbärgeverksamheten vintern 1990-1991 kan man läsa bl.a. följande: Den socialkurativa verksamheten vid härbärgen bygger på att gästerna får tillgång till en så god och positiv miljö som möjligt vid övernattningen. I nästa steg skall det vara möjligt att hjälpa gästen med utslussning till annat boende. Men med tanke på den problematik som härbärgets gäster har är det vanligt förekommande att gästen avviker från eller misslyckats med sin planering, och från socialdistriktets sida är då gästen inte automatiskt berättigad till ytterligare hjälp. Gästen å sin sida upplever det tungt att erkänna sitt missbruk och är inte motiverad till kontakt. Gästen är också ofta nedgången fysiskt och psykiskt och har abstinentproblem, vilket han botar med fortsatt missbruk. Socialdistriktet å sin sida kräver drogfrihet för att ge hjälp. Kommunen har "sista-hands-ansvar" för gästens sociala planering. När varken gästen eller kommunen förmår ta sitt ansvar, förs ofta ansvaret över direkt eller indirekt till härbärgen. Det för med sig ett tungt ansvar, ett ansvar vi inte borde bli belastade med.

Jag kan bara instämma i detta. Kommunerna måste ta sitt ansvar för *alla* som vistas där.

Det finns, som Stadsmissionen säger i en av sina annonser, ca 5 000 hemlösa i Stockholm. Av dessa är ca 1 100 kvinnor. I en annan annons tar Stadsmissionen upp vad som händer med dessa kvinnor: "Hon klarar sig. Hundratala män tar hand om henne. Mot 'betalning' kan hon få någonstans att sova, en natt eller två. Ibland blir hon misshandlad; tänder utslagna och ben brutna. Men det hör till. För hon är kvinna. Hemlös, övergiven och brutalt utnyttjad."

Situationen i Stockholm och andra städer är nu sådan att allt fler män och kvinnor lever i misär och fattigdom. De förlorar sina hem och sitt arbete och tvingas leva på gatan – kvinnorna på mannens villkor. Många dör innan de har fyllt 35 år. Många har psykiska problem och svår ångest och har drabbats av att mentalsjukhusen stängts utan att andra alternativ finns tillgängliga, vilket vi förutsatte när vi här i riksdagen fattade beslutet om att förändra den psykiatriska vården. Enligt psykiatriutredningen finns det i dag i Sverige 7 000 psykiskt störda som saknar bostad.

Läget är också så i dag, att helt nya grupper tillkommer. Dagligen vräks två familjer från sina hem. Unga barnfamiljer prövar allt innan de går för att få hjälp. De utnyttjar och lånar av föräldrar och vänner för att försöka klara sina ekonomiska problem. Ofta har de stora kontokortsskulder. De törs inte vända sig till de sociala myndigheterna av rädsla för att deras barn skall tas ifrån dem, utan i stället vänder de sig till Frälsningsarmén eller Stadsmissionen. Ofta är det förtvivlade, ensamstående mammor som inte klarar av sin situation på grund av att bostaden tagits ifrån dem liksom arbetet, eller så kommer de på grund av brist på ekonomiska resurser när hyran höjs och dagis inte längre är tillgängligt för deras barn, eftersom de är arbetslösa.

Ni i den borgerliga regeringen har satt valfrihet som ett huvudmål. Vilken valfrihet skall de här människorna ha? Ligger valfriheten i att välja mellan en säng hos Frälsningsarmén eller en hos Stadsmissionen? Eller är valfriheten möjligheten att välja en egen bostad i stället för ett natthärbärge, och hur skall det i så fall bli möjligt när bostadsbyggandet är stoppat, räntesubventionerna tas bort och inkomsterna försvinner på grund av att inget arbete finns att få?

Anf. 9 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Det är med tillfredsställelse jag konstaterar att den här debatten kommer upp på dagordningen, även om skälet därtill, som framgår av interpellationen, inte är riktigt sant. Gudrun Schyman säger att välfärdssystemet håller på att "braka ihop" och att "soppköksfilosofin kommer till heders". Gudrun Schyman försöker få det till att det är en ny företeelse att vi har många hemlösa. Det är dess värre inte sant. Hon motsäger också sig själv när hon säger att den här situationen under många år har uppmärksammats av socialutskottet.

Naturligtvis är det så att varje bostadslös eller, för att utvidga begreppet, varje hemlös är en hemlös för mycket och att allt måste göras för att få en positiv förändring till stånd. Enligt mitt förmenande har man då två vägar att gå, som båda är lika viktiga. Det gäller dels att förebygga, dels att bota.

När det gäller att förebygga är familjens situation en av de viktigaste långsiktiga bakgrundsvariablerna för utslagningen. Att slå vakt om familjens

möjligheter att fungera tillsammans måste vara en central del i politiken. Det är i den lilla gemenskapen, i den lilla världen där man känner trygghet och tillit, som normöverföring sker naturligtast.

Skolan spelar också en stor roll i det förebyggande arbetet. Skolan måste vara av god kvalitet så att inte minst svagpresterande elever får bästa möjliga utbildning.

En stabil och god ekonomisk tillväxt främjar dessutom utveckling och håller nere arbetslöshet och är på det sättet en av de bästa garantierna för en välfärdsutveckling. Låg tillväxt eller, än värre, nolltillväxt är i det långa loppet en social krutdurk.

När det gäller att förebygga måste också socialt stöd och olika hjälpinsatser fungera väl. Det låter kanske tämligen självklart, men jag vill påpeka att det inte är självklart att kraftigt ökade sociala vårdinsatser och bidrag ensamt minskar utslagningen. Internationella undersökningar, inte minst i USA, visar tvärtom att ett bidragsberoende kan förstärka och konservera en utslagning.

Det var några exempel på förebyggande insatser. Så till åtgärder som jag tycker skall vidtas på kort sikt.

En alltför stor del av de hemlösa är, som Anita Persson nämnde, psykiskt sjuka som blir utslagna som en följd av en medveten reformering av den psykiatriska sjukvården.

Den slutna institutionsvården har dragits ned i humanitetens namn. Till en början var detta positivt, men efter hand har det blivit klart att långt ifrån alla klarar ett anständigt liv utanför den slutna vården. För många av dessa människor betyder institutionsboendet det enda trygga.

Vi moderater menar för det första att individuella hänsyn måste tas vid varje utskrivning. För en del kanske fortsatt institutionsboende är det absolut bästa.

En uppbromsning av avinstitutionaliseringen möjliggör också uppkomsten av fullvärdiga alternativ för dem som inte klarar eget boende. Det kan innebära att stora institutioner ersätts med mindre, och för dem som skrivs ut måste därför en noggrann uppföljning ske för att en eventuell utslagning skall undvikas.

För det andra: Kommunernas socialtjänst måste frigöra resurser för ett utökat arbete med de utslagna. Det kunnande och det engagemang som finns hos våra socialsekreterare måste bättre utnyttjas just för att hjälpa dem som inte kan klara sina problem på egen hand. Om vi tillåter alternativ inom service, vård och omsorg kan resurserna användas mycket bättre.

För det tredje: De frivilliga organisationernas insatser måste uppmuntras och stödjas. Den offentliga sektorn kan inte ersätta deras arbete. Därför är det viktigt att de får arbeta mer långsiktigt och garanteras stöd som möjliggör detta, t.ex. ett kommunalt stöd för hyreskostnader.

Att ta till vara olika frivilliga organisationers insatser är inte bara, och kanske inte främst, en ekonomisk fråga. De frivilliga organisationerna driver verksamheten billigare, men de gör det också med ett engagemang som är svårt att efterlikna. Stadsmissionen, Frälsningsarmén och organisationer inom svenska kyrkan har alla kristen bakgrund, där kärleken till medmänniskor är en central ingrediens, och det påverkar självfallet deras insatser. Inte

minst Frälsningsarmén har en 100-årig erfarenhet av arbete med människor som ingen annan bryr sig om.

Den verksamhet som frivilligorganisationerna bedriver kommer aldrig att kunna ersättas av offentliga insatser. Olika organisationer har också olika kultur i sin verksamhet, och även om vi skulle vilja välja bort de hemlösa, tycker jag att det är viktigt att de får välja en kultur för sitt boende som passar just den enskilde så bra som möjligt.

Anf. 10 BO G JENEVALL (nyd):

Fru talman! Det kan inte vara lätt att vara socialminister. Jag vet att Bengt Westerberg har ett starkt socialt patos, som jag tror ligger mycket djupt. Det måste vara svårt att vara ansvarig minister, särskilt i en sådan här fråga, där det ju är kommunerna som har det egentliga ansvaret.

Vi i Ny demokrati försöker tackla frågorna litet annorlunda och se litet mera pragmatiskt på dem. Jag har skrivit en motion, som socialministern säkert inte har haft tid och möjlighet att läsa men som jag kan lämna över senare. Det är motion So276, som handlar om uteliggarna.

Sverige är ett av världens rikaste länder, och det här problemet borde inte existera hos oss, om det gick att lösa på ett förnuftigt sätt. Vad skulle då det förnuftiga sättet kunna vara? Ja, jag kommer från shipping- och offshorebranschen, och det är naturligt för mig att tänka i de termerna. Det finns på marknaden ett stort antal skrotfärdiga passagerarfartyg, som man kan köpa för skrotpris, dvs. en mycket billig penning. Om man köpte ett sådant fartyg och lade det på en passande plats i Stockholms hamn, skulle man få ett mycket lämpligt och relativt mänskligt boende för uteliggarna. Det är en speciell kategori människor, och en del av dem vill hålla sig utanför samhället. Jag tror att många av dem lättare skulle söka sig frivilligt till en sådan miljö. En hel del av de utslagna kommer dessutom från sjömansyrket.

Vi tror att det skulle kunna bli en naturlig plats för dessa människor att samlas på frivilligt. Det blir inte något högklassigt boende, inte efter alla bostadsreglernas bestämmelser, men vi skulle kunna tillåta oss att göra avsteg från dem. Det måste i alla fall vara bra mycket bättre för dem att komma till ett sådant här ställe än att ligga under broar, i tunnlar eller i portgångar, med risk för att frysa ihjäl, osv.

Vi är ödmjuka inför det här, men vi tycker att det är en fråga som man borde kunna lösa ovanför det vanliga partikäbblet. Vi skulle kunna enas om en praktisk åtgärd.

Jag skall inte läsa upp hela förslaget i motionen – det blir så tråkigt – men jag skall läsa det sista stycket:

”Vi föreslår därför att regeringen tillsätter en arbetsgrupp av särskilt engagerade medborgare för att utreda och skyndsamt lägga ett detaljerat förslag med tillhörande budget i motionens anda. Förslaget avser att prova systemet i Stockholm.”

Vad menar jag då att staten skulle göra? Jag är medveten om att det är kommunernas ansvar, men eftersom det inte fungerar och man har talat om det här i så många år vore det kanske på sin plats att staten tog en del av ansvaret. Man skulle då kunna prova det här i Stockholm. Jag kanske har

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

fel – det kanske inte är den rätta lösningen – men det kan vara en väg som är värd att prova.

Det skulle vara mycket roligt att höra om socialministern kan tänka sig att prova ett sådant här förslag, i varje fall att tillsätta en arbetsgrupp – jag skall gärna medverka i den. Jag tror nämligen att det också finns möjlighet för många personligt engagerade människor, utanför alla dessa förnämliga institutioner, som Stadsmissionen, kyrkan och andra, att delta i detta på frivillighetens basis. Jag är dessutom övertygad om att man skulle kunna få en hel del material från olika företag, som har utgångna produkter, kanske något defekta produkter osv., som de gladeligen skulle skänka. Jag är övertygad om att det skulle fungera, och därför vore det roligt om jag kunde få en spontan reaktion från socialministern under debatten.

Anf. 11 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Det är riktigt, som flera har påpekat, att det är socialtjänstens ansvar att försöka hjälpa de hemlösa, liksom många andra människor i behov av socialtjänst. Det är ingenting som vi inom socialdepartementet eller på socialstyrelsen sysslar med, utan detta är kommunernas ansvar.

Självfallet följer vi utvecklingen och funderar på om det krävs förstärkta insatser, ändrad lagstiftning eller någonting annat för att man skall klara de här problemen på ett bättre sätt. Såvitt jag kan bedöma gör man t.ex. inom Stockholm betydande insatser, med ett mycket varierat utbud av tjänster för denna kategori av människor.

Den annons som Gudrun Schyman utgick från ger en felaktig bild av situationen. Jag har inte annonsen tillgänglig just nu, men jag vill minnas att det bl.a. talas om att det är allt vanligare att man hittar ihjälfrusna män ute på Stockholms gator. Enligt uppgifter från Kjell-Ove Johansson på byrån för bostadslösa män, har detta hänt två gånger sedan 1986. Det är två gånger för mycket, som han påpekar, men man kan inte tala om att det händer allt oftare.

Det sägs också i annonsen att missbruk är en följd av hemlöshet, medan all erfarenhet som socialarbetarna har säger att det är precis tvärtom; missbruket kommer först och hemlösheten sedan.

Anita Persson frågar om det har förvärrats under hösten. Ingenting som jag har kunnat finna tyder på det. Vi har haft kontakt med de tre storstäderna, där huvuddelen av problemen finns, och ingenting i de uppgifter som vi har fått därifrån tyder på att situationen har blivit värre.

Det finns tomma platser på härbärgena, och det gäller inte bara de kommunala härbärgena utan också hos Frälsningsarmén i Midsommarkransen, som jag själv besökte för några veckor sedan. Ingen påstår att det är prissättningen, dvs. den taxa man tar ut för en natt, som är en återhållande faktor, att socialdistrikten inte skulle ha råd att betala. Ingen hävdar att det skulle vara en orsak till de tomma platserna.

Däremot är det svårt att svara på frågan varför det finns tomma platser. Det varierar mycket. De som har hållit på med det här i många år uppger att platserna i regel tar slut under sommaren – det kommer många hit, t.ex. från Finland, och utnyttjar härbärgena.

Under ett år arbetar byrån för bostadslösa män i Stockholm med ungefär

1 000 klienter – en tredjedel av dem är finnar. Det är alltså ganska många som kommer hit från Helsingfors och tycker att det är lättare att dra sig fram här än i Helsingfors.

Mitt intryck av det studiebesök som jag har gjort hos byrån för bostadslösa män och av det jag har kunnat inhämta telefonledes och genom att studera rapporter från de andra storstäderna är att det finns ett ganska varierat utbud och att man i dessa storstäder verkligen tar de här problemen på stort allvar och gör ganska mycket.

Men det är naturligtvis ett genuint svårt problem att motivera en del av dessa svåra missbrukare att t.ex. gå igenom behandling. Även om man har lyckats med det första steget är det ibland svårt att få dem att verkligen följa behandlingen. Ibland lyckas det, men många gånger misslyckas det.

Det här är inga problem som regeringen kan lösa. Om jag hade något uppslag att ge de människor som arbetar konkret med dessa problem i Stockholm, Göteborg, Malmö och på andra håll, skulle jag naturligtvis göra det. Det må vara att Gudrun Schyman tyckte att svaret var pinsamt intetsä- gande – jag får väl erkänna att jag inte tycker att jag vet mer än vad de vet som har arbetat med det här i flera år. Men jag lovar att om Gudrun Schyman har några konkreta förslag till vad vi skall göra skall jag gärna vidarebefordra dem; de är säkert mycket nyfikna på vad man kan göra som de ännu inte kommit på själva eller prövat i sin praktiska verksamhet.

Sedan får jag till Inger René säga att familjen naturligtvis är viktig, men jag tror inte att en bättre familjesammanhållning är någon lösning på de bostadslösa problem. De har ofta hamnat i den situationen därför att de t.ex. kommer från upplösta familjer eller bär på ett mycket tungt socialt arv hemifrån – de kan ha föräldrar som missbrukar eller det kan ligga andra liknande orsaker bakom. Det är ett mycket tydligt mönster att det här är personer som har haft det besvärligt under ganska lång tid.

Man kan naturligtvis önska sig att alla familjer skall fungera väl, men inte i något samhälle tror jag att det är realistiskt att räkna med att det inte kommer att finnas något missbruk eller några sociala problem i familjerna. Vi måste naturligtvis kunna ta hand om också sådana situationer och inte bara önska oss att de aldrig hade uppstått – vi måste kunna ta itu med dem.

Detta är som sagt genuint svåra problem, och jag har inte några patentlösningar på dem. Bo Jenevall tyckte att man skulle utnyttja ett fartyg som något slags inackorderingshem. Det kan man självfallet göra om man inte har andra rum att tillgå. Jag vill inte alls påstå att det är ett dåligt alternativ, men det finns ett antal inackorderingshem och andra boendalternativ för dem som är bostadslösa i den meningen att de inte har någon egen bostad här i Stockholm, och de utnyttjas också i ganska stor utsträckning.

Men om vi snävar in kategorin bostadslösa till att omfatta inte dem som inte har egna kontrakt utan bara de verkligt hemlösa, de som löser problemet med sin bostadssituation från dag till dag, är antalet här i Stockholm ungefär 400 och i Malmö ungefär 75, såg jag i en alldeles färsk rapport som jag fick se i dag på morgonen. Det arbetssätt som man måste ha när det gäller dem är, tror jag, att försöka motivera dem att gå igenom behandling och i avvaktan på det lösa bostadsproblemet genom t.ex. härbergen.

Jag är som sagt öppen för alla uppslag, och jag ser fram emot vad Gudrun

Schyman har att säga på denna punkt och lovar att vidarebefordra det till mina kontakter i de tre huvudstäderna. Självt har jag inte haft så mycket att bidra med i mina kontakter med dem.

Anf. 12 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag får tacka för invitationen att komma med goda råd.

Jag är också medveten om, Bengt Westerberg, att detta är genuint svåra problem. Jag är själv socialarbetare och har arbetat i 20 år inom den kommunala socialvården och kommit i mycket nära kontakt med missbruksfrågor, motivationsarbete och liknande, och jag vet att det är svårt. Men det är också en faktisk situation, bl.a. i Stockholm, att det finns en grupp människor som inte har tak över huvudet och som är utestängda från möjligheten att ha tak över huvudet. Det driver omkring människor som inte har någonstans att ta vägen, och som då tar vägen till bl.a. Stadsmissionen.

Jag tycker inte att det är särskilt klädsamt att här kritisera Stadsmissionens annonskampanj – personalen i Stadsmissionen arbetar dagligen med människorna med de här problemen och har dem inpå huden; de vet faktiskt vad de talar om. De vet också att det här är svårt. Stadsmissionen behöver ha pengar.

Frivilligorganisationerna gör, sade Inger René, ett bra arbete. Det gör de – de är värda all heder för sitt engagemang och sitt arbete, tycker jag. Problemet är att de inte får tillräckligt stöd av de politiska partierna i de församlingar där de ber om stöd.

Stadsmissionen i Stockholm har bett om pengar hos fullmäktige i Stockholm. Inget politiskt parti i Stadshuset utom Vänsterpartiet har sagt ja till att ge pengar. Moderata samlingspartiet, som Inger René tillhör, har inte gett en spänn till Stadsmissionen i den kommunala budgeten. Det tycker jag är skamligt. Folkpartiet var inte bättre.

Man kan väl inte säga att de frivilliga organisationerna gör ett jättebra arbete och att de är värda allt stöd och sedan inte ge dem det stödet! Ge dem då pengar så att de kan bedriva en verksamhet av tillräcklig omfattning, eftersom de har ett så bra handlag som de har och eftersom de har de kontakter med människor som de har. – Det är det första goda rådet, Bengt Westerberg. Se till att dina partikamrater, både i regering och i fullmäktigeförsamlingar, ger ordentligt stöd till de frivilligorganisationer som i dag arbetar på det här området.

Det andra rådet gäller kommunens egna möjligheter – eftersom det är där ansvaret ligger. En bidragande orsak till att socialsekreterare i dag inte har möjlighet att arbeta med de här frågorna på ett tillräckligt bra sätt är att man har brist på pengar i kommunerna. Vad skär man ned på? Jo, det förebyggande arbetet, det uppsökande arbetet, motivationsarbetet. Gå ut och fråga vilken socialarbetare som helst; det är detta som ryker när man har minskade resurser. Då får man ta det akuta. Ett gott råd: Se till att kommunerna får de pengar de behöver för att kunna bedriva en anständig socialvård! – Jag återkommer med fler goda råd.

Anf. 13 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag tycker att Bengt Westerberg lät litet uppgiven när han talade om familjernas möjlighet. En familjepolitik som stärker familjen minskar naturligtvis de risker som Bengt Westerberg talade om.

Men jag skulle vilja peka på en annan grupp av de hemlösa som under senare år har blivit synligare, även om det är oklart om de har blivit fler. Det är kvinnor. För kvinnor är det mer förknippat med känslor av synd och skam att vara hemlös, och kvinnor blir också, som någon nämnde, ofta utnyttjade. Därför tycker jag att det är glädjande att det i dag finns ett natthärbärge här i Stockholm för just bostadslösa kvinnor.

Bengt Westerberg talade tidigare om att det fanns tomma platser på natthärbärgena. Det gör det inte på det natthärbärget, så den verksamheten skulle behöva utvecklas och utökas. Det skulle också behövas dagverksamhet riktad enbart till kvinnor. Alltså: Det är nödvändigt och önskvärt med mer verksamhet riktad till gruppen kvinnor.

Låt mig sluta med att önska en glad påsk.

Anf. 14 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Bengt Westerberg sade att man inte har hittat mer än två av de hemlösa döda på gatan. Det kanske stämmer. Men de dör på annat sätt på grund av att de är utslagna. Det är det som man oroar sig för på Stadsmissionen.

Bengt Westerberg sade också att det finns härbärgen, och att det inte är så dyrt. Nej, på härbärgena är det inte dyrt. Frälsningsarmén tar 20 kr. natten – på Stadsmissionen tar man 50 kr. natten, därför att man där har en något högre standard.

Men det var inte det som jag tog upp i mitt inlägg, utan det var inackorderingshemmen. Socialtjänsten har inte längre råd att utnyttja inackorderingshemmen som frivilligorganisationerna driver. Socialtjänsten har fått resurser indragna. De skall vara resultatenheter, och då har de inte råd att kosta på missbrukarna inackorderingsplatser. Det ser jag som ett mycket stort problem.

Sedan håller jag med Inger René om att den verksamhet med natthärbärgen för kvinnor som Stadsmissionen bedriver på Stadsgården är mycket värdefull. Det skulle bara behövas många fler sådana här natthärbärgen. Stadsmissionen och Frälsningsarmén skulle behöva mer resurser för att kunna bedriva dagverksamhet.

Visst vill missbrukarna fullfölja behandlingen. Vi träffade en missbrukare på Stadsmissionen som vädjade om att få åka på behandling. Man hade emellertid inte råd att skicka honom. Han var även oroad, eftersom han vet vad som händer när han kommer tillbaka. Han har ingenstans att ta vägen, inget inackorderingshem och ingen bostad, vilket leder till att han snart hamnar på härbärget igen.

Jag säger precis som Gudrun Schyman att ni måste se till att kommunerna får resurser och att den här verksamheten prioriteras, i stället för sänka skatterna. Det är positivt att Bengt Westerberg nu har lovat att skattestoppet skall upphävas. Det ser jag som en mycket positiv åtgärd. Men driv på mer när det gäller de här människorna så att även de kan få en valfrihet. Valfrihe-

Prot. 1991/92:96

10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

ten skall inte stå mellan Stadsmissionen och Frälsningsarmén, utan valfriheten skall innebära ett eget boende, en riktig ordinär bostad.

Anf. 15 BO G JENEVALL (nyd):

Fru talman! Bengt Westerberg efterlyste förslag. Han fick ett förslag av mig. Vi får se vilket resultat det kan ge. Bengt Westerberg sade också att det finns platser. Det kanske finns platser för enskilda på enskilda ställen, men för den grupp som jag talar om – och som Bengt Westerberg också kvantifierade till 300–400 personer – finns det inte något härbärge och inte någon plats.

Härbärgen skulle också kunna ge en viss form av social samvaro för dessa människor, även om kvaliteten på samvaron inte skulle vara av något högre slag rent fysiskt. Mänskligt sett skulle det betyda mycket.

Detta handlar inte om partipolitik. Jag tycker att vi skall sätta oss över det tänkandet och för en gångs skull göra någonting konkret. Jag hoppas och tror att Bengt Westerberg kan tillsätta den här lilla arbetsgruppen. Den kommer ju inte att kosta någonting, men den kan kanske leda fram till ett konkret förslag.

Anf. 16 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag kvitterar Gudruns Schymans vänlighet, som hon visade i sitt första inlägg, med att säga att hennes senaste replik var pinsamt intetsäggande. Av konkreta rekommendationer fanns ingenting. Jag uppmanades att tala med mina partivänner i Stockholms Stadshus, men det är ingenting som jag i egenskap av socialminister eller ledamot av regeringen kan göra.

Vad Gudrun Schyman efterlyste var ändå konkreta åtgärder från regeringens sida. Jag väddar fortfarande om tips och erkänner att jag inte själv vet hur jag skall hjälpa de människor som sysslar med detta. Eftersom Gudrun Schyman efterlyste konkreta åtgärder, kan vi kanske få några tips om vad det skulle vara fråga om.

Jag håller med om att Stadsmissionen, Frälsningsarmén och andra frivilliga krafter gör utomordentliga insatser i de här sammanhangen, och det är inte bara på de här områdena utan även på många andra områden inom det sociala arbetsfältet som de frivilliga krafterna kan göra, och gör, mycket bra insatser. På måndag har vi i socialdepartementets regi en konferens där vi skall diskutera just frivilliginsatser på det sociala området. Vid den konferensen kommer många av de här organisationerna och många andra organisationer som inte har nämnts här att delta. Tanken är att vi skall diskutera vad som kan göras från statens sida för att uppmuntra och stödja frivilligorganisationerna.

Det är sant att det är brist på pengar i kommunerna. Det är brist på pengar i hela samhället. Vi har haft en utomordentligt svag ekonomisk utveckling under några år, och utvecklingen har ännu inte vänt. Vi räknar med att till följd av den ekonomiska politik som regeringen för få i gång den ekonomiska tillväxten. Vi räknar med att utvecklingen i varje fall nästa år skall vända och att vi får en ganska bra tillväxt under 90-talet. En god ekonomisk tillväxt underlättar även för den kommunala verksamheten.

När ekonomisk stagnation råder, är det emellertid svårt för hushållen, för kommunerna, för staten och för alla. Därför är det viktigt att med all kraft fullfölja den ekonomiska politiken. Vi får inte börja svaja i det här läget, då blir det aldrig bättre.

Inger René tog upp frågan om bostadslösa kvinnor. Jag delar hennes uppfattning att det fortfarande finns ganska betydande brister. En motsvarighet till byrån för bostadslösa män, vilken skulle rikta sig till kvinnor, övervägs här i Stockholm, och man överväger också att bygga upp serviceverksamheten för kvinnor. Jag tror att detta är mycket angeläget.

När man någon gång under 60-talet började med byrån för bostadslösa män var det männen som var huvudproblemet. Man trodde att det egentligen inte fanns några bostadslösa kvinnor. Det fanns kanske inte heller några, men i dag finns det avgjort ett sådant problem här. Därför är det angeläget med ett stöd.

Anita Persson sade att missbrukarna vill fullfölja behandlingen. Det går nog inte att generellt uttala sig om alla missbrukare. Det är klart att det finns missbrukare som vill fullfölja behandlingen, men vi vet också att några av dem som har gått ner sig allra längst är svåra att motivera. När jag för några veckor sedan gjorde ett studiebesök hos byrån för bostadslösa män lät man mig träffa en person som nu är kurerad. Han hade kommit ifrån sitt missbruk, hade slussats in via träningslägenhet till ett eget boende och hade just fått en tjänst inom Samhall som arbetsledare. Hans rehabilitering hade alltså lyckats. Han hade emellertid varit missbrukare i 20 år och åkt ut och in på behandlingshem. Nu efteråt erkände han själv att han hade saknat motivation och att han hade fortsatt så länge som möjligt. Inte förrän han inte orkade missbruka längre gav han sig in i ett rehabiliteringsprogram, och som faktiskt gav resultat. Även de missbrukare som har den här typen av karriär bakom sig erkänner att de är svårmotiverade.

För den lilla grupp som är hemlös – ungefär 400 i Stockholm, 75 i Malmö och någonting mitt emellan i Göteborg – som inte finns på inackorderingshem, utan löser sin bostadssituation från natt till natt, är det oerhört svårt. Socialarbetarna som arbetar med de här frågorna är mycket skickliga, och de använder alla kända metoder för att försöka motivera dessa människor. Det är emellertid inte helt lätt.

En kommentar i marginalen. Anita Persson sade att jag hade föreslagit att skattestoppet skulle upphävas. Det är inte riktigt sant. Påståendet måste modifieras en aning. Jag har sagt att kommuner som drabbas av den nya skatteutjämningsreformen och som har låg skatt bör kunna få höja sina skatter. Jag tycker målet bör vara att pressa ihop skatteuttaget så att utdebiteringen inte skiljer 7 kr. som den kan göra i dag, utan att den kan pressas ned till kanske 2 kr. Man kan exempelvis sänka skatten i kommuner med höga skatter och höja den i kommuner med låga skatter, så att den ligger litet närmare 30 kr. Det är det som jag har uttalat mig om.

Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! För att hålla mig till avdelningen goda råd, tycker jag att det var ett mycket konkret och gott råd som jag gav till Bengt Westerberg i egenkap av socialminister, folkpartist och människa, nämligen att han skulle tala

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

Svar på
interpellationer

med sina partikolleger i Stadshuset, detta för att t.ex. Stadsmissionen, en av de frivilligorganisationer som gör ett utmärkt arbete skall kunna få ett ordentligt stöd för sin verksamhet. Då skulle man slippa "ragga" pengar från allmänheten med hjälp av halvsidesannonser i dagspressen.

Ett annat mycket konkret råd till regeringen är: Lägg om den ekonomiska politiken, så att det blir möjligt att fördela de pengar som finns på ett socialt anständigt sätt. Jag tycker inte att det är rimligt att säga att vi endast i tider av ekonomisk god tillväxt kan ge pengar till de svaga grupperna, stöd åt svaga människor. Måste det inte ändå vara så, Bengt Westerberg, att vi, oavsett mängden pengar och oavsett storleken på tillväxten, har ett ansvar för att fördelningen av befintliga tillgångar sker på det sättet att svaga grupper skyddas och försäkras ett dragligt liv. Oavsett om man är motiverad att sluta med sitt missbruk eller ej skall man som människa i Sverige, i dagens samhälle, år 1992, vara tillförsäkrad tak över huvudet – i väntan på den motivation som kan komma, ja, även om motivationen inte infinner sig.

Det är ju faktiskt så, Bengt Westerberg, att det finns människor som aldrig kommer att kunna motiveras till att sluta med sitt missbruk, men som ändå lever. I kraft av att de är levande varelser är de också beroende av och värda samhällets skydd och insatser. Vi måste garantera dem tak över huvudet, ett mål mat om dagen, en säng att sova i och möjlighet att hålla sig rena.

Det måste vi kunna erbjuda alla människor, oavsett om de ekonomiska konjunkturerna går upp eller ned. Därför har vi en sociallagstiftning i vilken det sägs att detta är samhällets ansvar. Då är det en regerings ansvar att se till att förutsättningarna för detta också finns i form av kronor och ören. Det är detta ansvar som jag utkräver.

Mitt mycket goda och konkreta råd är: Se till att detta sker genom att lägga om politiken på det sättet att det blir möjligt!

Anf. 18 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Visst finns det missbrukare som inte är motiverade. Men de som är motiverade och vill förändra sitt leverne måste få ett stöd. Det är då som man inte kan dra in resurserna för socialtjänsten.

Att låta socialtjänsten vara en resultatenhet anser jag, med de erfarenheter och synpunkter som jag har från arbetet inom det sociala, är helt orimligt.

Visst är det på det sättet att alla inte klarar av sitt eget boende. När vi var hos Frälsningsarmén framförde man där en förhoppning om att man på sitt område i Värtahamnen skall kunna bygga ett gruppboende för sina inackorderingsgäster. Det tror jag skulle vara mycket bra för de personer som har klarat av att komma ifrån sitt missbruk men som inte klarar av ett eget boende på grund av att de har psykiska problem.

Jag hoppas också att vi skall slippa se kvinnor som går omkring med plastpåsar där de förvarar allt som de äger och har.

Man får inte låta människor vara helt beroende av frivilliga insatser. Kommunerna måste ta sitt ansvar.

Bengt Westerberg, bostadslösheten sprider sig i landet. Den finns inte bara i Stockholm, Malmö och Göteborg. Den finns även i Eskilstuna och i Örebro. Detta är oerhört upprörande. Det tycker i alla fall jag.

Jag kan hålla med Bengt Westerberg om att vi behöver ekonomisk tillväxt.

Men när vi får denna tillväxt, men även i dag, måste vi ha en rättvis fördelning. Men det har vi inte. Jag tycker att Bengt Westerberg skall gå ut och pressa kommunerna så att de verkligen tar sitt ansvar, att de stöder frivilligorganisationerna och att de tar sitt eget ansvar och ser till att även de har alternativ för de mest utsatta.

Prot. 1991/92:96

10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

Anf. 19 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Gudrun Schyman lyckades egentligen aldrig prestera några konkreta förslag. Lägg om den ekonomiska politiken, säger hon. Det är ju precis det som vi har gjort.

Problemet med de hemlösa männen fanns även när den ekonomiska politiken såg annorlunda ut. Det hjälpte ju inte att man förde en socialdemokratisk ekonomisk politik för att lösa detta problem. Den politik som Gudrun Schyman traditionellt har förordat har ju lett till större bostadslöshet än någon annanstans i världen. Så den kan vi ju inte heller försöka föra. Nu testar vi denna mer liberala ekonomiska politik, så får vi se vad resultatet blir. Jag erkänner att den på sex månader inte har avsatt några resultat. Men innan vi kommer fram till nästa val hoppas jag att vi kan se konkreta resultat av den ekonomiska politiken.

Jag anser också att det är viktigt att den som är bostadslös kan få hjälp med en bostad tillfälligt eller under en längre tid. Det är viktigt att det även för denna besvärliga grupp, de hemlösa, finns möjligheter till härbärgen. Det finns för närvarande, åtminstone här i Stockholm. Jag kan inte uttala mig om situationen i varje kommun i landet. Men jag har förstått att situationen i de tre storstäderna är sådan att man kan få härbärge och tak över huvudet, även om man befinner sig i denna besvärliga situation.

När jag besökte byrån för bostadslösa män, ställde jag frågan om det hade ställts sådana krav på denna byrå att man hade dragit in resurser t.ex. för motivationsarbete gentemot dessa människor. Men från byrån hävdade man att det inte hade skett.

Det är sant att socialtjänsten liksom kommunerna i övrigt är ekonomiskt pressade. Men jag tror att de har ställt sig helt andra frågor, t.ex. om man utnyttjar resurserna rätt, om man satsar resurser på ett riktigt sätt även för dessa personer och om man använder rätt behandlingshem.

Det blir mycket dyrt om man skickar personer i omgångar till fel behandlingshem. På denna byrå redovisade de ett fall med en person som hade åkt ut och in på behandlingshem och kostat många miljoner. De tyckte att det nu fanns skäl att fråga om detta är meningsfullt och om de i stället bör söka hjälp någon annanstans. Jag tror att det är sådana frågor som man skall ställa.

Det är klart att varje krona inte används på rätt sätt eller för detta ändamål i dessa socialdistrikt heller.

Till sist vill jag säga att jag helt delar Anita Perssons uppfattning att det inte räcker med tillväxt utan att vi också skall ha en rättvis fördelning. Det är också ett mål för den regering som jag företräder.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 20 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Eva Zetterberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att förhindra spridningen av narkotika på våra flyktingförläggningar. Hon har även frågat på vilket sätt regeringen avser att förbättra behandlingsmöjligheterna för invandrare med narkotikaproblem samt om regeringen planerar att i detta sammanhang ta några kontakter med invandrarorganisationerna.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, kommer inom kort att genomföra en kartläggning av det tunga narkotikamissbrukets omfattning i Sverige. Undersökningen, som beräknas vara färdig mot slutet av året, kommer också att kunna ge svar på frågan om det tunga missbrukets utbredning bland personer med invandrarbakgrund. Jag hoppas att vi därigenom skall kunna förbättra våra kunskaper inom detta område.

De uppgifter som under senare tid framkommit om narkotikamissbruk bland invandrare från polis, socialtjänst och även från invandrare och flyktingar själva har dock redan föranlett vissa aktiviteter, bl.a. från socialstyrelsens och invandrarverkets sida.

Socialstyrelsen har nyligen färdigställt en broschyr om svensk narkotikapolitik som kommer att tillhandahållas på fem olika språk. Inom kort kommer också en video om droger, missbruk och invandrare.

En utbildning i missbruksfrågor för personal på flyktingförläggningar planeras av invandrarverket och socialstyrelsen i samarbete med Kommunförbundet. Avsikten är att landets samtliga förläggningar skall ges möjlighet att delta i utbildningen, som kommer att påbörjas under våren och vara genomförd i samtliga regioner under oktober månad. En fördjupad utbildning kommer också att erbjudas. Avsikten med utbildningen är att ge förläggningarna den kunskap som krävs för att de skall kunna utarbeta egna åtgärdsprogram både för förebyggande insatser och för att bättre hantera de problem som kan uppstå i enskilda fall.

De här redovisade insatserna syftar till att förebygga missbruk av narkotika bland asylsökande och flyktingar. Därutöver skall naturligtvis polisiära insatser för att förhindra spridning av narkotika göras även på förläggningar, om så är påkallat. Förläggningarna är inte undantagna från de regler som omgärdar narkotikahanteringen i vårt land.

Den pilotstudie som Eva Zetterberg hänvisar till och som rör förhållanden på den s.k. Plattan i Stockholms city visar bl.a. att en stor grupp av de utländska missbrukarna saknar kontakt med socialtjänsten och att många aldrig haft någon vårdkontakt på grund av sitt missbruk. Dessa uppgifter bekräftar de signaler som tidigare kommit om behovet av att utveckla nya metoder för att nå denna grupp av missbrukare. Några kommuner får redan ekonomiskt stöd från socialstyrelsen för utvecklingsarbete inom detta område.

SIMON – Sveriges invandrare mot narkotika – är en organisation som bildats av invandrarna själva i syfte att motarbeta spridning av narkotika- och alkoholmissbruk bland invandrare. Jag har haft en överläggning med SI-

MON och uppfattar att organisationen gör ett positivt arbete för att komma till rätta med de problem som Eva Zetterberg pekar på. Regeringens barn- och ungdomsdelegation stöder med medel ur Allmänna arvsfonden organisationens uppsökande och förebyggande verksamhet bland ungdomar. SIMON, som också verkar för att missbrukande invandrare skall kunna erbjudas adekvat vård, får också organisationsbidrag och särskilda projektmedel från socialstyrelsen.

Som framgår av mitt svar finns det redan en medvetenhet om problemen bland ansvariga myndigheter. Jag är dock övertygad om att vi behöver göra mer för att förhindra en utveckling liknande den vi kan se i exempelvis USA, där narkotikamissbruket är mycket utbrett inom den svarta befolkningen och bland olika minoritetsgrupper. Jag kommer därför att ge regeringens samordningsorgan för narkotikafrågor, SAMNARK, i uppdrag att genomlys problemerna och föreslå lämpliga åtgärder inom området. I sitt arbete kommer SAMNARK att samråda med bl.a. invandrarnas organisationer.

Anf. 21 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag tackar Bengt Westerberg för svaret på min interpellation om narkotikamissbruk bland invandrare. Till skillnad från svaret i den tidigare interpellationsdebatten anser jag att svaret i den här debatten är utmärkt. Det visar att man från regeringens sida har tagit de här problemen på allvar och att en hel del är på gång på detta område som jag inte kände till men som jag tycker är mycket bra.

Bakgrunden till min interpellation är en mycket tankeväckande studie som Stockholms socialförvaltning har gjort och som handlar om missbrukare på Plattan. Bakom studien står Abit Dundar, som själv är invandrare i vårt land. Jag rekommenderar de riksdagsledamöter som inte har tagit del av denna studie att skaffa den från Stockholms socialförvaltning.

Anledningen till att den här studien har gjorts är den oro som finns bland invandrarna själva inför det tilltagande missbruket. Som framgår av studien är det väldigt få av de här invandrarna som har behandlingskontakter. Dessa frågor måste verkligen tas på allvar.

För mig och Vänsterpartiet har det känts väldigt viktigt att ta de här frågorna på allvar, för naturligtvis är det mycket negativt för den enskilda person, den enskilda flykting, som missbrukar. Men det är ju också mycket allvarligt för förläggningarna om det förekommer missbruk av narkotika även där.

Men i ännu högre grad är det här, tror jag, också ett stort problem med tanke på att ett ökat missbruk bland invandrare kan leda till att negativa attityder till invandrare i vårt land förstärks. Från politiskt håll har vi ju i stället all anledning att se till att sådana negativa attityder minskar i omfattning. Vi får vidta konkreta åtgärder, som syftar till att komma till rätta med missförhållandena.

Vad gäller åtgärder tycker jag att det i svaret finns en rad konkreta exempel på att saker och ting görs och på kontakter med invandrarorganisationer. Men därutöver kan en hel del annat göras. I en intressant skrift från socialstyrelsen, "Ska vi byta ord – om drogförebyggande arbete för invandrare", finns det i efterordet en rad exempel på olika konkreta insatser. Några

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

nämns i svaret, t.ex. video och information på förläggningar. Det finns ytterligare exempel. Jag skall inte trötta Bengt Westerberg och andra med att läsa upp allt som står här. I stället ber jag att få överlämna det här materialet till Bengt Westerberg för vidare studium. Det finns en hel del bra tips där.

Jag vill också gärna höra Bengt Westerberg säga något om förläggningsverksamheten över huvud taget. Den frågan berörs inte i svaret. Jag hoppas att jag kan utgå från att Bengt Westerberg med alla medel tillsammans med Birgit Friggebo aktivt arbetar för kortare väntetider och för att förläggningsverksamheten över huvud taget nedbringas till ett minimum, så att flyktingar i stället så fort som möjligt kommer ut i vårt samhälle.

Men det finns också andra problem som jag inte tagit upp i interpellationen och som det naturligtvis vore värdefullt om Bengt Westerberg något kommenterade. Bland de invandrare som rör sig på Plattan finns det nämligen en hel del personer som genomgår metadonbehandling men som trots denna är aktiva narkotikamissbrukare. Kanske går det inte att få svar i det avseendet i dag. Men jag ville gärna skicka med detta till socialdepartementet för vidare diskussioner om vad man skall göra åt det.

Slutligen till en sak som vi i en tidigare interpellationsdebatt här var inne på. Det gäller insatserna på detta område och frivillig- och invandrarorganisationerna. Det är utomordentligt bra att dessa får stöd för arbetet med sådana här frågor. Men kommunernas resurser och deras ekonomiska möjligheter att göra satsningar hör i lika hög grad till i det här sammanhanget. Även när det gäller det förebyggande och uppsökande arbetet bland invandrare har man i Stockholms kommun, men också i andra kommuner runt om i vårt land, tvingats till vissa nedskärningar. I andra sammanhang har Uppsala kommun nämnts, där man har ett bra arbete bland invandrare. Men även där har man varit tvungen att göra vissa nedskärningar.

Jag vet att det i dag i de socialdistrikt i Stockholm som har narkotikasektioner finns ett flertal som måste göra neddragningar. Jag är väldigt orolig för att det också så att säga drabbar möjligheten att tränga djupare in i dessa frågor och ta fler kontakter med just invandrare. Man måste således kanske hitta nya vägar, andra sätt, att ta upp de här problemen.

Anf. 22 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag har inte särskilt mycket att tillägga, Eva Zetterberg. Det är självklart att vi arbetar med siktet inställt på att nedbringa tiderna på förläggningarna. Det gäller dels att påskynda handläggningen av alla invandrarärenden, dels att ge de människor som har andra sociala kontakter i Sverige möjlighet att i större utsträckning utnyttja dessa som ett alternativ till förläggningar.

Vidare skall de som väntar på ett beslut från invandrarverket eller utlänningsnämnden få möjlighet att arbeta ifall väntan drar ut på tiden. Allt detta är sådant som regeringen arbetar med. Naturligtvis stöder jag livligt Birgit Friggebo i det arbetet.

Behandlingen av flyktingar eller invandrare är ett speciellt problem. Många av de behandlingsmetoder som vi använder för att människor skall komma bort från sitt narkotikaberoende är kulturanpassade. Det är därför

inte alltid så lätt att tillämpa de här metoderna på invandrare. Detta är ett stort problem.

Som jag nämnde i svaret har jag diskuterat detta med SIMON, som har ett antal personer som kommer från olika länder och som talar olika språk. De kan det här ämnet. Jag tror att vi skall försöka utveckla de här kontakterna ytterligare för att det skall vara möjligt att också genom SIMON få hjälp i behandlingssituationer. Det är ju svårt att ge behandling när det behövs tolk. Det är också svårt att behandla personer som kommer från en helt annan kultur.

Sedan vill jag kvittera Eva Zetterbergs vänlighet att ge mig utdrag ur socialstyrelsens brev genom att överlämna ett exemplar på svenska av den broschyr som jag talat om i svaret. Den här broschyren är också utgiven på fem andra språk.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:96

10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1991/92:153 om ÄDEL-reformen

Anf. 23 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Berith Eriksson har i en interpellation ställt frågor i anslutning till ÄDEL-reformen, bl.a. om vissa konsekvenser av det kommunala betalningsansvaret och om kommunernas ekonomiska problem. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara interpellationen.

Jag besvarade för någon vecka sedan en interpellation och en fråga som berörde samma ämnesområde; de klinikfärdiga patienternas situation, tolkningstvister kring begreppet medicinskt färdigbehandlad och i övrigt konsekvenser av det kommunala betalningsansvaret. Jag beskrev då bl.a. syftet med det kommunala betalningsansvaret och konstruktionen av systemet och betonade att ett fortsatt välutvecklat samarbete mellan kommuner och landsting behövs för att inte den enskilda patienten skall komma i kläm om och när tolkningstvister uppstår. Jag vill här betona att jag anser det ytterst angeläget att etiska frågor kring förflyttning av människor i livets slutskede ingående diskuteras mellan berörda handläggare i kommuner och landsting.

Jag berörde i mitt svar också den kommitté som regeringen tillsatte i höstas med uppgift att följa och utvärdera det kommunala betalningsansvaret. Jag har erfarit att kommittén inlett sitt arbete och att en enkät kommer att skickas ut till kommuner och landsting inom de närmaste veckorna. Enkäten kommer bl.a. att röra frågor kring vård- och verksamhetsplanering, ansvarsfördelning och samarbete samt de för patienten och anhöriga viktiga frågorna om inflytande och valfrihet.

Berith Eriksson berör också frågan om tolkningen av begreppet medicinskt färdigbehandlad, och jag vill här hänvisa till vad jag tidigare uttalat i denna fråga men också betona att det inte på något sätt har belagts att äldre människor skulle ha dött i förtid på grund av det nya systemet.

Berith Eriksson tar vidare upp frågan om kommunernas ekonomiska situation. Regeringens syn i denna fråga kommer att redovisas bl.a. i komplet-

teringspropositionen, vilken kommer att avlämnas till riksdagen den 24 april.

Låt mig dock redan nu säga att regeringen avser att fullfölja den politik, i relation till kommunerna, som tidigare har aviserats. Hela samhällsekonomi är pressad nu. Det ställer stora krav på prioriteringar, men också på en fast ekonomisk-politisk kurs. En sådan är en förutsättning för att utvecklingen skall vända.

Anf. 24 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag har dock en känsla av att socialministern tycker att frågan är färdigdebatterad och att det inte finns särskilt mycket mera att göra eller säga. Men jag hoppas att det inte är så.

Inför införandet av ÅDEL var det många som hyste farhågor just för att risken skulle finnas att människor blev behandlade som produkter.

Jag erinrar mig det besök vi gjorde på Södersjukhuset här i Stockholm. Det var före införandet av ÅDEL. Vi frågade när en patient kunde anses vara färdigbehandlad. Svaret blev: Tidigare hade vi gåprov. Men sedan ansåg vi att det var tillräckligt om patienten kunde sitta på sängkanten. Nu skickar vi hem patienterna när de – ungefär så uttryckte man sig – kan lyfta på huvudet.

Jag har en bror som arbetar som ambulansförare. Så sent som förra veckan ringde han återigen. Han var ganska upprörd över hanteringen i det här sammanhanget, vilken han beskrev. Han frågade: Vad håller ni egentligen på med?

Med vetskapen om att det här är någonting som pågår dagligen, tycker jag inte att det räcker med att man har tillsatt en kommitté som skickar ut enkäter till kommunerna. Det måste bli fråga om omedelbara förändringar. Socialministern får kalla ihop huvudmännen inom kommuner och landsting och försöka diskutera fram övergångslösningar.

Sedan hänvisar socialministern till att regeringens syn på kommunernas ekonomiska situation kommer att redovisas i kompletteringspropositionen. Om socialministern med det menar att de aviserade 500 miljonerna skall skapa möjligheter för kommuner att snabbt bygga ut sjukhemmen, vill jag hävda att det här är fråga om en droppe i havet. Vi har i tidigare debatter i dag och på område efter område kunnat konstatera hur man inom kommunens ansvarsområde är tvingad till nedskärningar.

Om det stimulansbidrag som utgick till kommunerna för att gruppboštäder skulle byggas säger ekonomer att det bara täcker 10 % av behovet. Ändå behandlar man de äldre sjuka som om behovet vore täckt, ett behov som i bästa fall kan vara täckt inom 7–8 år.

Socialministern säger också att det inte har kunnat beläggas att äldre människor skulle ha dött i förtid på grund av det nya systemet. Det är naturligtvis svårt att belägga att en gammal sjuk människa skulle ha dött i förtid. Men jag tycker samtidigt att det är litet cyniskt uttryckt i det här sammanhanget. Det kan ge intryck av brist på medkänsla och insikt i att det är människor, och människor i ett mycket utsatt läge, som det handlar om. Det är inte fråga om varor som skall levereras mellan vård- och omvårdnadsapparater.

Fru talman! Jag tycker naturligtvis inte att den här frågan är färdigdebatterad. Tvärtom har vi inlett den nya ordningen från årsskiftet. Det innebär att frågan kommer att behöva diskuteras många gånger framöver. Det jag vill markera är bara att för att vi skall få ett underlag till en saklig debatt har dels socialstyrelsen fått i uppdrag att utvärdera ÄDEL-reformen, dels har vi specialdelegationen som skall titta på betalningsansvaret. Bägge dessa utvärderingar kommer att ge oss ett underlag så att vi kan föra en saklig debatt framöver. Men vi har naturligtvis inte det än. Reformen har bara fungerat i tre månader, och det går inte att dra några slutsatser ännu.

*Svar på
interpellationer*

Jag har personligen, när jag är ute och reser i landet, frågat hur ÄDEL-reformen har fungerat, hur organisationsförändringen i praktiken har fungerat. De rapporter jag har fått är helt övervägande positiva. Jag har i själva verket inte träffat på någon negativ rapport själv. Men jag har läst en del mer kritiska synpunkter i tidningar.

Socialstyrelsen har granskat de fall som har blivit uppmärksammade, t.ex. på Östermalm här i Stockholm och något fall nere i Skåne. I de fallen har vi inte kunnat finna att personalen har gjort något fel. Men det är naturligtvis viktigt att socialstyrelsen fortsätter att följa upp detta. Den har ett tillsynsansvar. Det skall utövas aktivt även framöver, så att man uppmärksammar om det begås några fel och försöker korrigera dessa för framtiden.

Det är riktigt, vilket Berith Eriksson var inne på, att "medicinskt färdigbehandlad" inte är ett lättdefinierat begrepp. En lekman kan inte gå in och tala om att en patient är medicinskt färdigbehandlad. Detta måste vara något som den ansvarige läkaren avgör. Det är hans eller hennes ansvar att bestämma när det är dags att skicka en patient hem eller till någon alternativ boendeform.

Det stora problem som vi länge har haft i Sverige har varit att det har legat många medicinskt färdigbehandlade patienter på sjukhus under mycket lång tid. Det har varit ett dåligt boendebadalternativ för dem, och det har inneburit att de har varit proppar i systemet, så att andra som hade behövt platserna inte har kunnat få dem. Jag vill nog påstå att på den punkten har ÄDEL-reformen redan givit resultat. Vi har mycket färre medicinskt färdigbehandlade patienter på sjukhusen i dag, och därmed större kapacitet att ta emot patienter som bättre behöver de här platserna och som fortfarande inte har fått den medicinska behandling som de är i behov av.

Sedan sade Berith Eriksson att ekonomer hade räknat ut att stimulansbidraget bara skulle täcka 10 % av behovet. Jag förmodar att hon menar att de platser som kan byggas med hjälp av stimulansbidraget bara skulle täcka en mindre del av det behov som finns av t.ex. gruppboendestäder. Den uppfattningen delar jag helt och hållet. Vi kommer inte under de närmaste åren, då vi med hjälp av stimulansbidraget kan bygga ungefär 25 000 platser i gruppboendestäder, att täcka behovet. Detta avser gruppboendestäder för utvecklingsstörda, psykiskt sjuka och t.ex. dementa. Bara för dementa har man beräknat behovet till ungefär 25 000 platser. Det är alldeles uppenbart att vi kommer att behöva bygga fler gruppboendestäder även efter det att stimulansbidraget har ebbat ut.

Berith Eriksson säger att bidraget bara är en droppe i havet. Då får vi trösta oss med att havet faktiskt består av droppar.

Anf. 26 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Man skulle kanske skicka ut enkäter till just ambulansförare, taxichaufförer, hemtjänstpersonal och apoteksbiträden, som kommer i kontakt med människor. Det handlar inte enbart om människor som kommer att dö inom en mycket nära framtid. Om det fanns en väl utbyggd kommunal vård vore det helt okej. Men det handlar också om sjuka som kanske inte kommer att dö inom de närmaste månaderna eller det närmaste halvåret, men som fortfarande är mycket dåliga när de fraktas hem till sina bostäder. Det finns alltså inte, som socialministern sade, utbyggda grupphem i kommunerna.

Jag kommer ihåg när man på apoteket i Gävle för inte så länge sedan träffade på en gammal dam i nattkläder. Hon var utskriven från lasarettet och skulle ta sig till sin bostad. Men när hon kom till sin bostad upptäckta hon att, ja visst, medicin måste hon också ha. Hon hade kommit i nattkläder från lasarettet, och sedan orkade hon inte klä på sig för att ta sig med taxi till apoteket för att hämta ut medicinen. Det är sådana saker som hemtjänstpersonalen, som är mycket ansträngd i dag, ofta pratar om.

Läkarna står fortfarande under landstingets och inte under kommunens ansvar. Fortfarande är det ett delat ansvar. Även om en människa som forslas hem inte kan botas, kommer hon i många fall fortfarande att behöva läkarhjälp. Då vore det kanske mycket klädsammare om hon fick stanna kvar på sjukhuset i stället för att fraktas till sitt hem, om hon själv inte har bett om det. Talet om individens valfrihet måste innebära att en människa i livets slutskede inte skall tvingas att forslas mellan kommunens boendeformer och sjukhus.

Anf. 27 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag instämmer helt i det senaste uttalandet. Det är självklart att personer i livets slutskede inte skall behöva flyttas från ett sjukhus till ett sjukhem eller hem till sin egen bostad. Det kan naturligtvis i konkreta fall ibland vara svårt att avgöra ifall en person befinner sig i livets slutskede. I något av de fall som har blivit omskrivna förhöll det sig precis på det sättet. Man bedömde att personen var färdigbehandlad för den sjukdom som hon hade kommit in till sjukhuset för, och hon skickades hem. Sedan dog hon av en annan sjukdom. Det kunde man vid sjukhusbehandlingen inte förutse.

Det är riktigt att läkarna är anställda av landstinget. Men läkarna har ett ansvar i sin professionella roll som läkare. De måste kunna bedöma hur tillståndet hos en patient är. Det är till sist de som måste avgöra ifall en patient är färdigbehandlad och vilka alternativ som kan finnas, om den här personen kan bo hemma eller möjligen måste komma till ett sjukhem eller någon annan form av institutionellt boende. Jag tror inte att våra åsiktsskillnader är så stora i den här frågan. Det är alldeles självklart att detta skall skötas så bra som det över huvud taget är möjligt. Men vi får också erkänna att när vi har med själva livet att göra är inte alla problem enkla. Därför kommer det

säkert också i framtiden att begås misstag som vi får anledning att diskutera här i riksdagen.

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

Anf. 28 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! När en läkare skall bedöma tillståndet hos en patient krävs också kunskap om hur mottagningsförhållandena är i den kommun som skall ta emot den sjuka människan. Vi kommer ändå inte ifrån det faktum att det handlar om pengar. Om en läkare eller ett lasarett meddelar kommunen att patienten är hämtningsklar, skall kommunen inom fem dagar hämta hem patienten. Annars kan det bli ganska stora kostnader. Jag menar att så länge kommunerna inte hunnit bygga ut sjukhem och möjligheter att ta emot svårt sjuka människor, måste man försöka hitta övergångslösningar, där den enskilde individen inte får hamna i kläm.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 29 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Just av det skälet sade jag redan i mitt skrivna svar till Berith Eriksson att jag vill betona att jag anser det ytterst angeläget att etiska frågor kring förflyttning av människor i livets slutskede diskuteras ingående mellan berörda handläggare i kommuner och landsting. Det skäl som Berith Eriksson nu anför var just skälet till att jag formulerade mig på det sättet.

Sedan hoppas jag ändå att Berith Eriksson delar min uppfattning att det inte var bättre tidigare, när det låg 3 000–4 000 färdigbehandlade patienter under lång tid på våra sjukhus, som inte kunde erbjudas några alternativa boendeformer. De människorna led i regel av att behöva ligga kvar på sjukhuset, trots att de egentligen inte skulle ha behövt. Jag tycker att ÅDEL-reformen och betalningsansvaret är ett stort framsteg. Vi har kommit ifrån en sådan situation på flertalet orter i landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1991/92:156 om kostnader för näringslivets transporter

Anf. 30 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat mig om regeringen kommer att tillsätta en utredning för att analysera problemen med näringslivets förändrade transportlösningar i riktning mot just-in-time-transporter samt om jag kommer att ta initiativ till att justera avgifter och skatter för att komma till rätta med de problem som just-in-time-filosofin ger upphov till.

Det är klart att man måste vara uppmärksam på denna utveckling. Under 1980-talet har många studier gjorts som belyser rationaliseringsvinsterna för företagen av t.ex. en förbättrad materialadministration.

Just i dagarna slutförs en utredning om trafikens kostnadsansvar. Baserat på denna kommer regeringen att företa en översyn av möjligheterna att i ökad utsträckning använda ekonomiska styrmedel för att minska trafikens samhällsekonomiska kostnader.

Beskattningen inom transportsektorn berörs också av Sveriges närmande

till EG. En harmonisering av skatter och avgifter kommer att bli nödvändig under 1990-talet. Statsrådet Bo Lundgren har som bekant tillsatt en utredning om hur kilometerskatten skall ersättas. Också miljökonsekvenserna av en förändrad beskattning skall analyseras. Jag kan inte föregripa utredningens resultat genom att ta några ytterligare initiativ i denna fråga.

Vid en harmonisering bör inte bara själva skatterna utformas på ett tekniskt likartat sätt. Även skattenivåerna bör av konkurrensskäl vara likartade mellan länderna i Europa för att den inre marknaden skall fungera. Jag nämner detta för att poängtera att de problem som Bengt Hurtig tar upp knappast kan lösas med svenska särbestämmelser. Transporter är en i allra högsta grad internationell näring, där det är viktigt med internationell samverkan även vid utformningen av skatter och avgifter.

Anf. 31 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag ansluter mig till kommunikationsministerns tankegångar i slutet av svaret, att detta är i högsta grad ett internationellt problem.

Som jag framhållit i min interpellation är det troligt att transporter som är lönsamma för företagen tenderar att förorsaka samhället, skattebetalarna och framtida generationer stora förluster, inte minst på grund av miljöförstörrelse.

Genom ökade transporter kan företagen förbättra sitt eget resultat, därför att lagerkostnader och reklamkostnader minskar – transportmedlen är ju mer och mer vandrande reklampelare. Om de verkliga totala transportkostnaderna, inkl. kostnader för miljöproblem, olyckor, energi- och tidsförluster belastade transporterna, skulle långväga handel sannolikt minska och mer regional produktion stimuleras. Därmed skulle också regionala obalanser kunna bli mindre.

Utnyttjandet av elektroniska kommunikationsmedel, videokonferenser, datakommunikation blir sannolikt ännu mer intressant, om kostnader för persontransporter ökar. Vi känner inte till de totala kostnaderna för transporter, trots alla utredningar. Jag talar också om kostnader som i vissa fall är omöjliga att beräkna. Vad kommer t.ex. framtida generationer att vilja betala för frisk skogsmark, åkermark, användbart grundvatten, sjösystem och för ha sluppit växthuseffekten?

Därför tycker jag att politiskt ansvariga måste plocka fram moral och etik också i dessa sammanhang som man måste ta hänsyn till i sitt dagliga beslutsfattande och försöka styra utvecklingen utifrån förnuft, då marknadskrafterna inte är tillräckliga eller inte fungerar.

Alla asfaltbolag, betongfabrikanter, bil- och lastbilstillverkare bildar naturligtvis en armé av påtryckare som hotar med sjunkande aktiekurser, företagsnedläggningar och arbetslöshet, om inte just deras transportlösningar godkänns. Men det skapas också nyttiga jobb om samhället bygger ut spårbundna system och kollektivtrafik, hamnar och farleder för sjöfarten.

Jag tycker att det vore rimligt om Sveriges kommunikationsminister just nu inför EG-anpassningen rakryggat och med resning deklarerade att transportpolitiken både i vårt land och i Europa måste ändras, om inte denna världsdel skall gå mot en ekologisk och social katastrof, och att vi som ett

led i denna ändring är beredda att ta vårt ansvar i vårt land. Detta sätt att se saken saknar jag i kommunikationsministerns svar.

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

Anf. 32 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Först vill jag erinra Bengt Hurtig om en mycket viktig grundförutsättning i detta sammanhang, nämligen att trafikverken i sin planering just utgår från samhällsekonomiska kalkyler. Dessa ligger till grund för banverkets och vägverkets planering av den infrastruktur som skall finnas i det här landet.

Jag håller med Bengt Hurtig om att kostnadsansvaret måste förstärkas för de olika nyttjarna av vår infrastruktur. Vi har en växande trafik, som innebär en ökad miljöbelastning. Det finns en ökad medvetenhet om trafikens externa effekter. Vi har för närvarande ett finansieringssystem, där skattesatser och anslagsnivåer inte är tillräckliga och inte heller tillräckligt samhällsekonomiskt effektiva för att väga in de externa effekterna.

I budgetpropositionen slås, Bengt Hurtig, fast att principen om förorenarens betalningsansvar skall tillämpas. Utvecklingen inom EG kommer att medföra en ökad användning av miljöavgifter och trafikavgifter. När Bengt Hurtig säger att vi skall kräva att den politiken skall förändras, kan jag säga att en sådan process redan är i gång i allra högsta grad. Det finns en ökad miljömedvetenhet i EG-länderna, där ju faktiskt miljöproblemen är betydligt större i det här avseendet än de är i vårt avlånga och vidsträckt land.

Sammanfattningsvis: Regeringen är mycket väl medveten om trafikens externa effekter. Därför har vi ett mycket ambitiöst trafikmiljöprojekt på gång på kommunikationsdepartementet. Det är därför som transportsektorn har ett sektorsansvar för miljön. Det här skall nu preciseras. Det pågår ett arbete inom trafikverken med miljörapporter, som skall avlämnas i höst och där deras sektorsansvar alltså avrapporteras.

De ekonomiska styrmedlen håller vi på med att förfina undan för undan. Jag kan avslöja att regeringen redan i kompletteringspropositionen kommer att föreslå en breddad och fördjupad användning av just dessa ekonomiska styrmedel, bl.a. för att möta effekterna av just-in-time-principen.

Å andra sidan vore det förödande om vi i Sverige skulle omöjliggöra just-in-time-principen, så att svenska företag inte skulle vara konkurrenskraftiga. Av flera olika anledningar tror jag inte att det är en utveckling som vi skulle kunna stå till svars för.

Regeringen arbetar helt enkelt inte med den här typen av planmässiga regleringar, som det ändå lyser mellan raderna att Bengt Hurtig vill återinföra. Vi arbetar med ekonomiska styrmedel i en social marknadsekonomi.

Fru talman! Slutligen vill jag säga att just-in-time-principen har en mycket god effekt, nämligen att den sänker priserna, vilket – förutsatt att det finns en effektiv konkurrens – kommer konsumenterna till godo.

Anf. 33 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag har inte förespråkat avskaffandet av just-in-time-principen, utan jag – liksom kommunikationsministern i viss utsträckning – hävdar att det inte är *nu* som transporterna belastas av de verkliga kostnaderna och dessutom att det är svårt att beräkna kostnaderna.

Man är en dålig försvarare av marknadsekonomin, om man inte med kraft försöker ta itu med problemen när de uppstår. Problemet ute i Europa är att det finns en tveksamhet och en återhållsamhet hos ministerrådet och hos vissa delar av kommissionen, medan enskilda forskargrupper och andra kommissionärer går ut och kräver en ändring av den transportpolitik som hittills har förts. Det är i den processen som vi inte behöver vara rädda för att medverka, oavsett om vi är medlemmar av eller står utanför den europeiska gemenskapen.

En expertgrupp i EG, Grupptransport 2000, anser att den transportpolitik som hittills har förts hotar hela Gemenskapens existens. Även om Gemenskapen nu skulle falla samman på grund av att man inte lyckas lösa transportproblemen, finns ju ändå länderna i Europa kvar att föra handel och samarbeta med.

Det hela handlar om att tvinga de motsträviga till att vidta andra åtgärder än dem som nu vidtas. Till oss inom vårt parti och inom miljöörelsen framförs det krav från olika befolkningsgrupper ute i Europa, som vill ha hjälp att stoppa vansinniga motorvägsbyggen där det skulle behövas spårbunden trafik. Man måste alltså ta en klar ställning.

Man har i Europa hittills inte tillräckligt beaktat miljökonsekvenserna när det gäller de ständigt ökade transporter. Det är ju vad kritiken går ut på.

Under EES-förhandlingarna hade vi kunnat förena oss med Schweiz och Österrike och ställt villkor om att få möjlighet – oavsett hurudan utvecklingen i Europa än blir – att använda godstransporter, t.ex. via kombitrafik. Den diskussionen lyste med sin frånvaro under EES-förhandlingarna.

Jag upprepar att jag tycker mig – åtminstone som det förefaller utåt – uppleva en viss passivitet hos kommunikationsministern när det gäller de här frågorna.

Anf. 34 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Bengt Hurtig har ställt två frågor till mig.

Den första frågan är: Kommer regeringen att tillsätta en utredning som skall analysera dessa problem i syfte att undvika samhällsekonomiska och ekonomiska förluster? Svaret på den frågan är nej. Det är en mängd utredningar på gång, bl.a. kostnadsansvarsutredningen. På basis av den skall nu regeringen lägga fram konkreta förslag.

Den andra frågan är: Kommer regeringen att ta initiativ till att justera avgifter och skatter för att komma till rätta med de problem som just-in-time-filosofin ger upphov till? Svaret på den frågan är ja. Regeringen kommer att förfina de ekonomiska styrmedlen så, att vi skall kunna bemästra så mycket som det över huvud taget är möjligt av trafikens externa miljöeffekter.

Den diskussion som Bengt Hurtig nu för om EG är intressant. Jag noterar att det som Bengt Hurtig har sagt innebär ett rungande ja till ett svenskt medlemskap i EG. Bengt Hurtig sade att vi måste tvinga de motsträviga. Hur skall detta ske annat än inom EG:s ram med dess överstatlighet och med tvingande majoritetsbeslut för att övervinna de motsträviga på miljöområdet? Jag konstaterar att en så pass ansvarsmedveten person som Bengt Hurtig – inte bara när det gäller miljöfrågor, utan även i många andra sammanhang enligt vad jag har kunnat notera efter våra många debatter i kamma-

ren – har insett att EG är det instrument som finns till förfogande för att komma till rätta med de stora, gränsöverskridande miljöproblemen i vår världsdel.

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

Anf. 35 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Schweiz och Österrike uppvisade uppenbarligen en helt annan aktivitet under EES-förhandlingarna i fråga om järnvägs- och vägtransporter än vad Sverige gjorde. I det avseendet uppfattar man nog Sverige snarare som en företrädare för de mer konservativa länderna inom EG. Vi i vårt parti är naturligtvis för att man skall kunna behålla och utveckla frihandelsavtalet. Inom ramen för den typen av diskussioner går det utmärkt väl att utöva kraftfulla påtryckningar och tvinga de motsträviga att vidta andra och mer effektiva åtgärder än vad man nu gör.

Det här maktproblemet är faktiskt inte så enkelt att lösa. Står vi utanför ett medlemskap, har vi också kvar en viss makt i vårt parlament.

Inom EG har man underlåtit att föra en konsekvent och genomtänkt infrastrukturpolitik. Det duger inte i längden att gå försiktigt fram i sin kritik. Om inte den process som nu pågår ändras, kommer den att permanentas och förvärpa problemen. Det har alltså inte funnits den gemensamma infrastrukturpolitik som skulle ha behövts. Det obegränsade nyttjandet av lastbilar och personbilar måste upphöra, säger i dag t.o.m. en EG-kommissionär. Men det går inte av sig självt. Det fordras att alla politiker i alla länder i Europa hjälps åt, oavsett om man är medlem eller inte.

Anf. 36 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! På den punkten håller jag helt med Bengt Hurtig. Han och jag har egentligen samma grunduppfattning, att de problem som uppstår i och med just-in-time-principen skall bemästras med ekonomiska styrmedel.

Jag vill ändå påpeka att det pågår en annan utveckling på harmoniseringsområdet. Man har börjat tillämpa principen om cabotage, dvs. att inrikes- trafik kan köras även i tredje land, vilket kommer att minska antalet tomma lastbilar ganska dramatiskt, om vi ser det i ett europeiskt perspektiv. För svensk del kommer detta att medföra såväl gynnsamma miljökonsekvenser som gynnsamma konsekvenser för transporternas kostnadsnivå.

Fru talman! Slutligen: Den ställning som Schweiz och Österrike har vid förhandlingar om vilka bilar som skall släppas igenom påverkas ju av dessa länders geografiska belägenhet. Schweiz och Österrike är utpräglade transitländer och kan därför ställa krav. Man skulle kunna jämföra med Suezkanalen, om man vill göra en hårddragning. Sverige har precis det motsatta geografiska läget, nämligen det perifera. Genomfartstrafiken i Sverige är ju inte precis det största problem som vi har att brottas med.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1991/92:164 om tullens och polisens samarbete vid ett eventuellt EU-medlemskap

Anf. 37 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Gudrun Schyman har frågat mig hur gränsövervakningsproblemen skall lösas och hur polissamarbetet skall se ut vid ett eventuellt medlemskap i den europeiska unionen.

Låt mig till en början säga att det i dag är alldeles för tidigt att ge några säkra svar på de frågor som Gudrun Schyman ställer. Utformningen av gränskontroll och polissamarbete i ett integrerat Europa är något som just nu diskuteras intensivt i olika organ både inom och utom EG. Här vill vi svenskar naturligtvis ha ett ord med i laget, om och när vi så småningom får vara med och bestämma om utformningen av samarbetet inom EG. Med denna reservation skall jag nu kort redovisa min syn på de mångfacetterade och viktiga ämnen som berörs i interpellationen.

Ett medlemskap i EG kommer att påverka en rad verksamheter i Sverige. Inte minst kommer införandet av EG:s inre marknad att innebära förändringar för bl.a. polis- och tullverksamheterna. Den närmare utformningen av den inre marknaden är dock för närvarande oklar. Vi bör dock kunna utgå ifrån att gränskontrollerna och gränsformalitetserna i princip kommer att avskaffas för den trafik av personer, transportmedel och varor som äger rum mellan medlemsländerna.

I ett sådant perspektiv får frågor om samarbete mellan myndigheterna i Sverige och med myndigheter i andra länder en stor betydelse. För att börja med det inhemska perspektivet är det klart att polisens och tullens brottsbekämpande verksamhet vad avser narkotika och annan gränsöverskridande brottslighet måste anpassas till internationaliseringen. Här kommer utvecklingen av samarbetet mellan tull och polis i blickfånget. Flera initiativ har redan tagits för att förstärka och utveckla insatserna vid gränsen. Här kan nämnas rikspolischefens och generaltulldirektörens initiativ för något år sedan att intensifiera och utveckla samarbetet mellan polis och tull.

Vad därefter gäller det polisiära internationella samarbetet så bedrivs det i olika fora och former. En utveckling mot ett mer långtgående polisiärt samarbete i synnerhet i Europa behövs för att vi med kraft skall kunna bekämpa terrorism, narkotikabrottslighet och annan grov internationell brottslighet. Ett mer långtgående polisiärt samarbete behövs även för att kunna möta kriminalitet av annat slag som kan bli följden av att rörligheten ökar.

Bland de förslag till vidareutveckling av polissamarbetet i Europa som från tid till annan har kommit upp till diskussion kan nämnas förslaget att bygga ut systemet med sambandsmän i olika länder, att harmonisera lagstiftningen på området och att inrätta ett europeiskt informationscentrum för narkotikabekämpning, alternativt för bekämpning av all allvarlig brottslighet.

Den "Europolis" – den överstatliga polis – som Gudrun Schyman talar om är ytterligare ett sådant förslag till lösning av de problem som kan uppstå i ett gränslöst Europa. Förslaget har dock, som Gudrun Schyman säkert vet, mött motstånd från flera håll. Jag är själv tveksam till tanken, om den innebär att organisationen får exekutiva befogenheter över gränserna. Men jag

vill inte föregripa de grundligare överväganden och beslut som ligger framför oss.

Men gränskontrollfrågorna i ett EG-perspektiv berör inte bara polisens och tullens arbete. Det handlar också om sådant som immigrations- och flyktingfrågor, handelspolitik och jordbrukspolitik. Regeringen har bedömt det vara angeläget att inför medlemskapsförhandlingarna med EG och själva medlemskapet få alla aspekter på frågan om slopande av gränsformalityter och gränskontroller belysta och analyserade.

Regeringen har därför i slutet av förra månaden beslutat tillsätta en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att utreda frågor om gränskontroller och gränsformalityter i ett EG-medlemskapsperspektiv. I gruppen skall ingå förutom företrädare för berörda departement företrädare för de berörda statliga myndigheterna, bl.a. rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen.

Arbetsgruppen skall lämna en rapport till regeringen senast den 1 oktober 1992. Rapporten skall innehålla en lägesbeskrivning vad gäller arbetet inom EG med gränskontrollernas avskaffande och en plan för fortsatt arbete med frågor rörande alternativa kontrollmetoder och konsekvenserna härav för berörda myndigheter.

Arbetsgruppens arbete kommer naturligtvis att också behandla de aktuella frågeställningar som Gudrun Schyman berör i sin interpellation. Därigenom kommer vi att få ytterligare underlag för en fortsatt diskussion och för framtida beslut i anledning av Sveriges inträde i EG.

Anf. 38 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Framför allt det sista som sades var mycket glädjande, nämligen att regeringen nu har beslutat att tillsätta en arbetsgrupp för att diskutera dessa frågor.

En av anledningarna till att jag har ställt interpellationen är att de som arbetar inom tullen och polisen är mycket bekymrade. Man har faktiskt för flera år sedan, när integrationsdiskussionen kom i gång, påtalat att framför allt det polisiära samarbetet väcker en rad frågor som bekymrar vid en jämförelse av den svenska polisens verksamhet med hur det ser ut i andra länder. Man efterlyste för flera år sedan en politisk diskussion om dessa frågor, och nu har man gjort det igen.

Jag har läst det senaste numret av Svenska Polisförbundets tidning – det har vi kanske gjort bägge två – där man tar upp detta. Polisförbundets internationella ombudsman uttrycker sig där på följande sätt: "I Sverige är utgångspunkten att polisen ska vara en enhetlig civil och demokratiskt kontrollerad organisation som är förankrad i lokalsamhället. En medborgarnära yrkeskår med en stark social förankring – något av samhällets skyddsombud. Många av EGs medlemsländer har en helt avvikande polisstruktur som inte minst gör sig gällande på det sättet att man inte har någon enhetlig polisorganisation. I många länder har man flera – mer konkurrerande än samverkande – polisorganisationer med olika huvudmän. En avgrundslig skillnad är att det i flera EG-länder finns militärt organiserade polisorganisationer.

Det är tveklöst så att man i dessa länder har en annan syn på polisrollen

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

än den vi företräder. En avgörande fråga för utvecklingen i framtiden blir därmed vilken polisroll som kommer att bli föredöme i det nya Europa."

Gunno Gunnmo tar på ledarsidan upp liknande frågor. Han skriver att det saknas en svensk politik på detta område. Det är alarmerande att det är så, eftersom diskussionerna inom EG är ganska långt framskridna. Man har redan i slutet av förra året tillsatt en arbetsgrupp som i slutet av 1993 skall ha byggt upp en centraleuropeisk kriminalpolismyndighet. Diskussionerna pågår ju. Då brådskar det att vi i den svenska politiska debatten formerar en ståndpunkt i dessa frågor.

I interpellationssvaret säger justitieministern att hon själv inte är särskilt trakterad av denna "Europolis". Det är inte jag heller av just det skälet att det nog finns väldigt stora skillnader vad gäller demokratisk kontroll och synen på polisrollen över huvud taget. Befogenheterna över gränserna gör den mycket svår att kontrollera.

Det står också i svaret: "Men jag vill inte föregripa de grundligare överväganden och beslut som ligger framför oss." Jag tycker att det är litet passivt. Jag är naturligtvis orolig över att regeringen inte skyndar på att formulera en egen nationell ståndpunkt som är väl förankrad i den svenska riksdagen innan den ger sig in i alltför långtgående diskussioner med EG:s organisationer.

Är regeringen fast besluten att driva dessa frågor vid eventuella medlemskapsförhandlingar, dvs. att man inte vill ha en "Europolis" och att man vill slå vakt om den struktur och de traditioner som den svenska polismyndigheten är bärare av? Även om jag förstår att arbetsgruppen skall syssla med dessa frågor vore det bra att få en vink om detta.

Jag skulle också vilja veta vilken sammansättning arbetsgruppen kommer att få. Det står att det kommer att finnas "förutom företrädare för berörda departement företrädare för de berörda statliga myndigheterna bl.a. rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen". Hur är det med de fackliga representanterna? Kommer de att vara företrädare i den här arbetsgruppen? Jag tänker då på tulltjänstemännens fackliga organisation, Tull-kust, och på Polisförbundet. Jag tycker att det vore en självklarhet att dessa fackliga organisationer med sina företrädare skall finnas med i arbetsgruppen. Det står ingenting om det. Det vore bra om jag kunde få svar också på det.

Anf. 39 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Som jag tidigare nämnde fattade regeringen den 26 mars beslut om tillsättande av en interdepartemental arbetsgrupp och beslutade vilka som skulle ingå i denna och vilka direktiv som skulle gälla.

När det gäller den sista fråga som Gudrun Schyman ställde om vilka som skall ingå i arbetsgruppen, sägs i beslutet att till arbetsgruppen kan vid behov knytas företrädare för andra departement och myndigheter än de direkt utpekade samt en referensgrupp med företrädare för berörda näringslivsorganisationer och fackliga organisationer. Det anges alltså att det skall finnas en referensgrupp.

Vidare vill jag gärna kommentera Gudrun Schymans önskemål om att skynda på. Regeringen har bara suttit i sex månader. Vi har tillsatt en arbetsgrupp som skall avlämna sin rapport senast den 1 oktober 1992. Att göra det

snabbare är knappast möjligt med tanke på att det är fråga om ett omfattande och seriöst arbete. Det bildar rimligen grunden för den politik som vi därefter måste diskutera. Detta gör att jag inte anser att det är passivt när jag uttrycker min tveksamhet till tanken på en "Europolis" och inte vill föregripa grundliga överväganden och beslut.

Livet har lärt mig att även om man kan vara mycket övertygad om en sak, skall man inte blockera sig mot synpunkter som man kanske aldrig har funderat över. Men än så länge har ingen kunnat undanröja min tveksamhet.

Anf. 40 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Det är en mycket sympatisk inställning – att man inte skall vara så säker på att man alltid har rätt i alla lägen. Och det gäller väl framför allt i den här EG-debatten, som ju gudskelov börjar få en litet mer nyanserad form, där både fördelar och nackdelar numera tillåts komma fram.

Detta är väl ett område som är sorgligt litet diskuterat. Jag vill inte säga att jag lägger hela ansvaret för det på den nuvarande regeringen, utan jag lägger också ansvar på den tidigare regeringen. Det är många stora, tunga, politiskt viktiga frågor som inte är diskuterade över huvud taget – vilket de borde ha varit *innan* den stora entusiasmen för EG-medlemskap bröt ut. Det här är alltså en sådan fråga. Jag vet att de fackliga organisationerna har påpekat detta länge. Och de har inte fått något svar när de uttryckt sin oro.

Jag tycker att det är bra att arbetsgruppen tillsatts. Det skedde så sent som den 26 mars, sade utrikesministern. Det har kanske t.o.m. någonting att göra med att det har kommit en interpellation i frågan; vad vet jag?

Det är också bra att man har en så pass komprimerad tidtabell för den här gruppen – att den skall återkomma redan i oktober.

Formuleringen att till den här arbetsgruppen kan "vid behov" knytas en referensgrupp, där även fackliga företrädare "kan" ingå, tycker jag inte är så bra. Jag tycker att det borde vara en självklarhet att de fackliga organisationerna finns företrädade i arbetsgruppen från början, och att det inte skall stå "vid behov" eller "kan" i detta sammanhang. Människor som ute i samhället arbetar konkret med de här frågorna har naturligtvis en ofantlig massa erfarenheter och kunskaper att tillföra i ett sådant här arbete.

Anf. 41 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Man kan alltid diskutera hur stora arbetsgrupper skall vara. Jag vet inte om Gudrun Schyman har sett själva beslutet, som ju visar att den egentliga arbetsgruppen har mycket stor omfattning. Men här görs ju också en markering från regeringens sida, att man skall utnyttja den kunskap som finns även hos de fackliga företrädarna. Jag menar att det är tillräckligt.

Som jag sade i mitt förra inlägg skall man vara öppen för synpunkter. Och hade det varit så att vi inte inom regeringen tidigare hade funderat över dessa viktiga frågor, så hade det varit en klar fördel att ha den inställningen, och jag är övertygad om att vi då skulle ha tagit fasta på Gudrun Schymans interpellation. Men tankarna bakom den här arbetsgruppen dök faktiskt inte upp den 27 mars, när Gudrun Schyman framställde sin interpellation. De har funnits tidigare, och de kommer till uttryck i underlaget för regeringens beslut. Underlaget är daterat den 19 mars. Och Gudrun Schyman vet lika väl

som jag att sådant underlag plockar man inte fram över en natt. Det är mycket tankearbete bakom.

Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Ja, då skall jag inte ta åt mig äran för regeringens eventuella handläggning av den här frågan. Jag tycker att det är bra att frågorna blir diskuterade och att arbetsgruppen snabbt kommer fram till ett förslag. Och jag ser fram emot att vi efter arbetsgruppens rapportering får en debatt här i kammaren, då vi har möjlighet att diskutera dessa frågor igen.

Jag hoppas att också de fackliga organisationernas medverkan i den här arbetsgruppen blir verklighet. Om arbetsgruppen är väldigt stor – jag vet ju inte det – kan jag tänka mig att det finns företrädare för andra organisationer eller myndigheter som inte har lika mycket att tillföra som jag är övertygad om att de fackliga organisationerna har i det här avseendet. Jag förväntar mig alltså att de blir kallade.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

På förslag av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 11.14 att ajournera förhandlingarna under fem minuter, då jordbruksminister Karl Erik Olsson väntades anlända till kammaren för att lämna svar på interpellation 124.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 11.19.

9 § Svar på interpellation 1991/92:124 om rennäringen och forskningen

Anf. 43 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Ulla Orring har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att säkerställa renforskningen och om det finns planer på att satsa på ett renforskningscentrum i Umeå.

Först vill jag i likhet med Ulla Orring slå fast rennäringens betydelse för den samiska kulturen. Detta faktum är ett av de mest väsentliga motiven för de särskilda insatser som staten gör för rennäringen. Med hänsyn till Ulla Orrings beskrivning av insatserna för rennäringen på forskningens område finns det anledning att referera bl.a. de beslut som tagits de senaste åren.

1987 uppdrog regeringen åt skogs- och jordbrukets forskningsråd att efter samråd med lantbruksstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet och statens veterinärmedicinska anstalt samt andra berörda organ utarbeta ett sammanhållet program för den framtida renforskningen. Bakgrunden till uppdraget

var bl.a. den splittring och dåliga samordning som rådde på området. Rådet redovisade uppdraget i en rapport i september 1988. I rapporten pekade rådet på behov av både grundläggande allmän biologisk forskning och produktionsinriktad forskning.

I den forskningspolitiska propositionen våren 1990 redovisade regeringen ett renforskningsprogram. Syftet med programmet, som riksdagen inte hade någon erinran mot, var att stärka renforskningen, att inrikta den mot för rennäringen angelägna frågor och att samordna de resurser som finns på området inom forskarvärlden. Skogs- och jordbrukets forskningsråd fick ansvaret för att genomföra programmet. 1 milj.kr. anvisades och regeringen gav rådet i uppdrag att dessutom genom omprioriteringar tillföra programmet ytterligare medel. Rådet har i enlighet med intentionerna i propositionen omfördelat 1 milj.kr. av befintliga medel. I dag står 2,2 milj.kr. till förfogande för verksamheten. Därtill kommer de resurser hos skilda universitet som kan utnyttjas inom programmet.

Skogs- och jordbrukets forskningsråd har alltså huvudansvaret för samordningen av renforskningen. Härigenom kan aktualiserade forskningsprojekt utvärderas och prövas i konkurrens mellan forskare från olika högsolor och institutioner. Detta gynnar renforskningen, eftersom det ger en möjlighet att kvalitetsmässigt väga olika insatser mot varandra. Rådet stöder forskningsprojekt av skilda karaktärer, allt från kulturgeografiska till mera grundläggande om urvalsmetoder för avelsarbetet. En stor del av de forskningsprojekt som pågår är inriktade på bete, foder och betesekologiska frågor. I den särskilda arbetsgrupp som bedömer och beviljar medel till forskningsprojekt är samerna representerade.

I årets budgetproposition har regeringen föreslagit att lantbruksuniversitetet skall spara 30 milj.kr. nästa budgetår. Lantbruksuniversitetets styrelse har som ett led i sitt budgetarbete förordat att avdelningen för renforskning skall avvecklas. Det skulle innebära en besparing på ca 1 milj.kr. Skälet härför har förutom sparkraven varit att basen för denna verksamhet har varit för snäv för att en kvalitativt god forskning skall kunna upprätthållas.

Den lantbruksvetenskapliga fakulteten har emellertid uttalat ett intresse för att god och relevant renforskning skall kunna bedrivas vid universitetet även i framtiden. Fakulteten har i samverkan med skogs- och jordbrukets forskningsråd utarbetat ett gemensamt förslag om renforskningens former i framtiden. Rådet avser att finansiera en professur inom renforskningsområdet, och lantbruksuniversitetet överväger att stödja professuren med basresurser. Rådet och fakulteten avser att tillsammans arbeta för att förstärka basresurserna genom bl.a. överläggningar med andra intressenter. Professuren kommer att få ett nationellt samordningsansvar för renforskningen. Detta ökar förutsättningarna för en kvalitativt bättre renforskning och är en stimulans för nya forskningsinsatser inom området.

Genom den gemensamma insats för renforskningen som lantbruksuniversitetet och skogs- och jordbrukets forskningsråd planerar kommer riksdagens och regeringens intentioner såsom de kommer till uttryck i bl.a. 1990 års forskningspolitiska beslut att tillgodoses väl. Dessa insatser ger bättre grund för en sammanhållen forskning inom ämnet och möjliggör en aktiv forskarutbildning. Därtill kommer de resurser som finns inom institutioner

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

som inte uteslutande är inriktade på vad som uppfattas som renforskning. Jag tänker då på grundläggande områden som ekologisk botanik, fysiologi, mikrobiologi, genetik och immunologi samt mera tillämpade delar av områdena utfodring, veterinärmedicin och ekonomi. Genom det samordnade forskningsprogrammet kan dessa resurser utnyttjas för renforskningens behov.

Jag vill dessutom framhålla de ökade insatser som görs för att stärka det nordiska samarbetet inom renforskningen genom en starkare anknytning till nordiska ministerrådet.

På Ulla Orrings fråga om ett renforskningscentrum i Umeå vill jag svara följande. Frågan om ett sådant centrum behandlades i forskningspropositionen 1990. Den bedömning som då gjordes och som fortfarande är relevant är att det i ett läge med begränsade resurser är bättre att satsa dem på aktiv forskning än på dyra investeringar och utrustning. Dock reserverades 3 milj.kr. för att vid lämpligt tillfälle satsa på en fältstation för renforskning.

Skogs- och jordbrukets forskningsråd, lantbruksuniversitetet, Svenska samernas riksförbund och Umeå universitet kommer att behandla frågan om en eventuell fältstation eller annan centrumbildning när professuren tillsatts. Det är alltså för tidigt att i dag bestämma var dessa insatser skall göras.

Anf. 44 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det är i och för sig nyanserat, men tyvärr saknar jag ändå konkreta åtaganden i den aktuella situationen.

Först vill jag erkänna att jag verkligen är lekman på området. Men det har tydliggjorts för mig alltmer hur utsatt samernas position är i vårt svenska samhälle och därmed också förhållandet kring deras huvudsakliga näring, renskötseln. Därmed vill jag inte undervärdera övrig näringsverksamhet som jakt, fiske, jordbruk och slöjd. Men det är huvudsakligen renskötseln som står för inkomsterna, och samerna och renarna hör alltid intimt samman.

Renskötselrättens utövande är reglerad och preciserad genom vid varje tid gällande lagstiftning. Man kan säga att renskötselrätten påminner om äganderätten, som består även utan lagstiftning men vars innehåll och utövande regleras genom bestämmelser i olika lagar.

Renskötselrätten bygger i grunden på urminneshävd och inte på upplåtelser eller lagstiftning. Den är av stor betydelse – som jag tidigare nämnt och som statsrådet också har instämt i – för de renskötande samernas ställning och trygghet i sin näring.

Renstammen har ökat kraftigt. Man brukar räkna med en ökning från ca 175 000 renar på 1970-talet till i dag uppskattningsvis mer än 300 000. Denna ökning är inte utan problem. Dels uppstår konflikter med de mer permanent boende vad gäller renbetet, dels kan de stora renjordarna åstadkomma problem i trafiken och på vägarna, särskilt vintertid.

Jag anser att dessa fakta är mycket relevanta för rennäringens framtida utveckling, och av denna anledning måste frågan återigen ställas om statens och samhällets ansvar för forskning och utveckling inom rennäringen och därmed också för samernas fortsatta existens och för deras kultur. Jag anser att vi starkt har försummat denna forskning. Hela nationen har ett ansvar

för att de forskningsresurser som samhället ställer upp med även tillförs renforskningen.

När statsrådet nu svarar att den dåvarande regeringen 1987 uppdrog åt skogs- och jordbrukets forskningsråd att utarbeta ett sammanhållet program för den framtida forskningen vill jag säga att det var ett steg i rätt riktning. Men vad blir det verkliga resultatet? Det är en fråga som jag vill ställa. Riksdagen ställde sig också bakom programmet 1990, och statsrådet svarar att i dag står 2,2 milj. kr. till förfogande för verksamheten. Jag skulle vilja veta hur de pengarna fördelas.

Senare säger också statsrådet att besparingar skall ske inom lantbruksuniversitetets ram med 30 miljoner och att lantbruksuniversitetets styrelse som ett led i sitt budgetarbete har förordat att avdelningen för renforskning skall avvecklas, vilket innebär en besparing på 1 milj. kr.

Jag anser att ekvationen inte går ihop. Först vill statsmakterna i välvilliga ordalag stärka renforskningen. Sedan avrustar man forskning som pågår och som startade med den stolta målsättningen från 1990. Och det är faktiskt mer än 1 milj. kr. som dras in. En tjänst vid Röbäcksdalens försöksanstalt i Umeå har inte återbesatts. Den kan också värderas till ett par hundra tusen kronor.

Jag tycker att detta strider även mot den över 20 år gamla målsättning om renforskning som skrevs in i ett regeringsbeslut 1971, nämligen att tyngdpunkten skulle läggas på målforskning som kunde väntas ge påtagliga och snabba rationaliseringsvinster.

Lantbruksuniversitetets beslut att dra in 1 milj. kr. får stora konsekvenser. Storumans fältstation läggs ner, likaså renforskningsstationen i Kuolpavare utanför Gällivare, den enda i Sverige med stora fållsystem och försökshägn. Forskningsanknuten undervisning om renen och dess livsvillkor vid universitetet och utanför minskar drastiskt. Jag tänker på kurser för studerande på olika nivåer, renskötare, skogstjänstemän, naturresursförvaltare m.fl. Pågående försöksverksamhet – i huvudsak tvärvetenskaplig – kommer förmodligen också att läggas ner.

Beslutet att avveckla avdelningen för renforskning har mötts av starkt kritiska synpunkter. Länsstyrelserna i Västerbotten och Norrbotten har uppmärksammat förlusten av samarbete och rådgivning i betesutnyttjandefrågor. Institutionen för viltekologi vid SLU beklagar förlust av handledare och forskningsstationen vid Kuolpavare. Vetenskapsakademien och statens strålskyddsinstitut nämner särskilt risken för minskad handlingsberedskap vid strålningsolyckor.

Jag tycker att det är en underlig tågordning att man nu först talar om att man vill satsa resurser på forskning och man sedan lägger ner de befintliga renforskningsstationerna. Det sägs i svaret att 3 milj. kr. har reserverats i samband med forskningspropositionen 1990 för en fältstation. Varför då lägga ner forskning som pågår? Varför inte samla befintlig forskning till Umeå? Och varför inte flytta från Uppsala något av dess husdjursverksamhet?

Anf. 45 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Låt mig först slå fast att man inte får ta varje förändring som görs som något negativt. Jag tror att den process som nu är i gång kan bli

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

positiv såväl för rennäringen som för samekulturen. Jag vill också understryka att regeringen inom en ganska snar framtid kommer att lägga fram en samlad sameproposition. Den har varit efterfrågad av riksdagen under lång tid.

Sedan är det just som Ulla Orring säger, att det finns många problem med rennäringen, bl.a. att inom vissa områden ökar renstammen mer än vad som egentligen är lämpligt. Det är saker som behöver tas upp i vidare diskussioner. Det är kanske inte en renodlad renforskning som behövs utan en forskning som rör de andra områden jag nämnde – företagande, ekonomi, hur de här frågorna skall kunna hanteras från de renskötande samernas sida.

Lantbruksuniversitetet hade i sitt äskande begärt en ökning, i och för sig mätt i rörliga priser, med 65 milj.kr. Regeringen föreslog en ökning med 35 milj.kr., alltså med ett sparmål inom ramen för äskandet på 30 milj.kr.

Det är uppenbart att det var en ganska svår uppgift för lantbruksuniversitetet att spara dessa pengar. Å andra sidan är det just den situationen som ofta leder till att man omprövar verksamhet. På lantbruksuniversitetet kom man fram till att man skulle lägga ner avdelningen för renforskning. Den hade under senare tid inte haft så omfattande verksamhet.

Jag har beskrivit tidigare i svaret att skogs- och jordbrukets forskningsråd fullföljer det ansvar det tidigare fick för renforskningsprogrammet och att rådet kommer att tillsätta en professur. Det finns tillräckligt med pengar. Vi vet att tjänsten på avdelningen för renforskning inte längre var besatt vid lantbruksuniversitetet. Nu kommer det till personal och resurser. Det finns medel avsatta för en fältstation, när man kommer så långt i arbetet.

Jag är medveten om att det har skett för litet under senare tid och att vi för närvarande befinner oss i något av ett mellanläge. Men med nuvarande inriktning av verksamheten är jag övertygad om att det kommer att bli ett bra resultat.

Ulla Orring tar upp Kuolpavare fältstation. Jag måste erkänna att jag inte kände till att den var på väg att läggas ner. Jag kan inte heller se att det nödvändigtvis hänger ihop med dessa beslut. Någonstans behöver det satsas. Samtidigt kan jag för egen del inte bedöma var den lämpliga platsen är. Det får komma fram i det vidare samråd som skall ske mellan berörda organisationer. Jag vill i detta sammanhang än en gång peka på det nordiska samarbete som är nödvändigt att utveckla och som vi har drivit på från svensk sida.

Anf. 46 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag vet mycket väl att landet befinner sig i en besvärlig ekonomisk situation och att man måste göra besparingar. Men att göra en besparing på 1 miljon som resulterar i att man lägger ner två renforskningsstationer är bakvänt på något sätt. Samtidigt talar man varmt för att en fortsatt satsning på forskning skall ske. Här har man haft två stationer som har fungerat och kommit fram med uppgifter.

Jag delar statsrådets uppfattning då det gäller inriktningen på forskningen. Den måste naturligtvis ses i ett totalt samhällsekonomiskt sammanhang. Forskningen skall vara till nytta för samerna, renarna och den befolkning som finns i norr. Man måste se det i ett brett samhällsperspektiv.

Jag är mycket oroad över utvecklingen när det gäller de insatser som har

gjorts i Norrland. Nog är det bra med det nordiska samarbetet. Men varför inte samla denna forskning i norr? Vi har ett lantbruksuniversitet och ett universitet i Umeå. Man skulle kunna samla denna forskning i Umeå och bevara de forskningsstationer som finns.

Jag vill än en gång ställa frågan: Kan vi lita på att en professur tillkommer och ytterligare resurser kring denna? Kan vi lita på att forskningen blir till gagn i norr? Man skall se till att den norra landsändan får sin del av de forskningsresurser som samhället dock satsar.

Anf. 47 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag är övertygad om att det kommer till en professur på detta område i enlighet med de beslut som är fattade. De medel som finns tillgängliga när detta kommer i gång är faktiskt större än de medel lantbruksuniversitetet hade tidigare, i synnerhet om man tar hänsyn till att lantbruksuniversitetet ändå har stöttat med vissa basresurser.

Var man skall lägga verksamheten är en detalj i sammanhanget som vi från regeringens eller riksdagens sida kanske inte kan gå in och styra fullständigt. Jag kan gärna uttrycka en personlig uppfattning att denna typ av verksamhet finns i norr och det vore naturligt om också forskningssatsningarna gjordes i norr. Samtidigt vet jag att en del av de forskare som sysslar med de frågor som här berörs finns i Uppsala. Det kan möjligen vara en komplikation. Det är någonting som framför allt lantbruksuniversitetet och skogs- och jordbrukets forskningsråd får ta ställning till. En offentlig debatt om frågan skadar säkert inte de norrländska intressena.

Anf. 48 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag tackar för den positiva deklARATIONEN. Jag vill starkt understryka att vi oftast finner det egendomligt att den forskning som berör områden som renskötsel och samefrågor skall vara koncentrerad till andra delar av landet. Den bör ligga där den hör hemma.

För renskötselns förkovran – man kan se många nyanser i uttrycket förkovran – är det viktigt att det kommer till stånd en rejäl forsknings- och försöksverksamhet för samernas och renskötselns del. Ett renforskningscentrum skall i framtiden, som jag ser det, tjäna som ett serviceorgan som samordnar olika projekt som pågår för att stärka samernas och renskötselns ställning. Detta är mycket viktigt för att man skall kunna få ett bra klimat mellan de mer bofasta och samerna. Det är viktigt att vi kommer till skott i denna fråga.

Anf. 49 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag tror inte att Ulla Orring och jag är oense om grundtankarna. Jag hoppas att samordningen på den svenska sidan mellan olika forskningsorgan och universitet och på den nordiska sidan kommer att leda till att vi får bättre resurser i framtiden att bedriva forskning på renskötselns område.

Jag vill gärna upprepa vad jag sade tidigare. Det är de inblandade parterna – skogs- och jordbrukets forskningsråd, lantbruksuniversitetet, Samernas riksförbund och Umeå universitet – som tillsammans skall försöka lösa

frågan om centrubildning och en eventuell fältstation. Det finns möjligheter att göra det när en professur tillsätts och med de stödresurser som kommer att tillföras denna professur.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1991/92:147 om den framtida utrikeshandeln om Sverige står utanför EG

Anf. 50 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om Sverige behöver EG. Han har också frågat hur Sveriges utrikeshandel påverkas och vilka strategier som kan utvecklas i det fall vi inte blir medlemmar i den europeiska gemenskapen.

Herr talman! Medlemskap i Europeiska gemenskapen ligger i vårt lands nationella intresse.

Det konstaterade riksdagen i december 1990 med överväldigande majoritet. Det bakomliggande resonemanget känner vi väl till. Utgångspunkten för den svenska EG-politiken är det ömsesidiga beroendet:

- vi delar samma historia, kultur och demokratiska värderingar;
- tre fjärdedelar av vår utrikeshandel avser länderna i Västeuropa;
- direktinvesteringarna från och till EG dominerar den svenska statistiken;
- ett brett och finmaskigt samarbetsnät har växt upp i Västeuropa. Det omfattar de flesta i samhället – industrin, fackföreningsrörelsen, tjänstenärningen, utbildnings- och forskningsvärlden, förvaltningen, kommunerna, de politiska partierna och många fler.

Sveriges deltagande i den fortsatta västeuropeiska integrationen är en helt avgörande förutsättning för att bryta den ekonomiska stagnationen, få i gång tillväxten samt klara sysselsättningen och välfärden. Riksdagen betonade också 1990 att endast som medlem kan vårt land fullt ut delta i och få inflytande på Europeiska gemenskapens samarbete.

EG, som i dag är motorn i det europeiska samarbetet, står inför väldiga utmaningar, som också berör vitala svenska intressen:

- den gränslösa inre marknaden med den fria rörelsen för varor, tjänster, personer och kapital skall fullbordas;
- de östeuropeiska länderna skall inlemmas i ett alleuropeiskt samarbete präglad av demokrati, pluralism och marknadsekonomi;
- den ekonomiska unionen med stabil tillväxt, låg inflation och gemensam valuta skall stå klar i slutet av 1990-talet;
- den sociala dimensionen, där sysselsättning, jämställdhet och social säkerhet står i förgrunden, skall lyftas fram i integrationsarbetet;
- många av Europas miljöproblem kan bara lösas gemensamt av de europeiska länderna;
- grunden till en stabil fredsordning i Europa skall läggas, där EG:s poli-

tiska union med gemensam säkerhets- och utrikespolitik får en central roll – låt oss aldrig glömma bort att grundvalen för hela EG-tanken är att krig på den europeiska kontinenten aldrig mera skall hända.

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

Genom EES-avtalet, som vi räknar med skall träda i kraft nästa år, har vi tillryggalagt drygt halva vägen. EES-avtalet ger oss också ett visst medinflytande i den inre marknadens fortsatta utbyggnad.

Håller vår tidtabell kan medlemskapsförhandlingar inledas omkring årsskiftet. Då kommer de samarbetsområden i förgrunden som inte omfattas av EES-avtalet och som för det svenska folkhushållet är av central betydelse:

- tullunionen, som är en förutsättning för avvecklingen av återstående hinder mot den helt fria varurörelsen, nämligen gränsformalitetserna och ursprungsregelsystemet;
- EG:s gemensamma handelspolitik med tillträde till EG:s preferensmarknader och gemensamt agerande i förhållande till tredje land;
- den gemensamma jordbrukspolitiken, som medför ökad konkurrens i Sverige till gagn för konsumenterna, och som även kommer den svenska livsmedelsexporten till godo;
- den gemensamma fiskeripolitiken omfattande stödarrangemang, frihandel och fångstfördelning;
- den gemensamma regionalpolitiken;
- de indirekta skatterna där viss harmonisering aktualiseras;
- avveckling av gränskontroller för personer;
- den sociala dimensionen – i den mån den inte redan avhandlats i EES-avtalets fortsatta utbyggnad;
- biståndspolitik – Sveriges traditionella strävan att verka för bättre villkor för tredje världens länder;
- det monetära samarbetet, som bl.a. underlättar alla deltagares försvar för växelkurserna;
- den ekonomiska unionen och dess samverkande ekonomisk-politiska grunddrag, inkl. i slutändan gemensam valuta och centralbank;
- den politiska unionen med gemensam utrikes- och säkerhetspolitik.

Många av dessa frågor, som i högsta grad berör och engagerar oss i Sverige, ingår i den s.k. Maastrichtöverenskommelsen om den Europeiska unionen. Denna välkomnades av statsministern efter samråd i utrikesnämnden den 11 december i fjol.

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har med rätta lyft fram utrikeshandeln i sin interpellation. En tredjedel av hela vår produktion av varor och tjänster hänger på utrikeshandeln och därmed hundratusentals arbetstillfällen, ja hela vår välfärd som vi känner den i dag. Långtidsutredningen konstaterar att det svenska välståndets uppbyggnad sedan 1870-talet är exportledd.

Sten Andersson har också frågat vilka handelspolitiska strategier som kan utvecklas om Sverige inte blir medlem i Europeiska gemenskapen. En anpassning till EG på det handelspolitiska området är självklart inte helt problemfri – det redovisade jag senast i går i riksdagen. Men utanför EG skulle den svenska ekonomin behöva anpassas till den europeiska marknaden utan

att Sverige haft någon del i de avgörande ekonomiska besluten. Diskrimineringshindren skulle behöva kompenseras genom smärtsamma kostnadssänkningar för att klara konkurrensförmågan. Den svenska ekonomiska politiken skulle behöva utformas så, att investeringar i Sverige skulle ge så mycket bättre avkastning att detta uppväger nackdelen att vi står utanför EG. Handelspolitiken skulle, som nu, få inriktas på tillämpningen av ett frihandelsavtal – inte en tullunion – med EG och på de mödosamma och långsiktiga globala frihandelssträvandena i GATT, som också framöver kommer att präglas av osäkerhet och återkommande störningar.

En framgångsrik lösning av Uruguayrundan skulle vara av mycket stort värde för ett litet exportberoende land som Sverige. Men faktum kvarstår – varje alternativ till medlemskap i Europeiska gemenskapen innebär en växande isolering som skulle visa sig kostsam för det svenska folkhushållet. Den skulle innebära mindre välförhållanden, mindre valfrihet och större svårigheter att klara sysselsättningen och miljövården. Den skulle innebära försämrade möjligheter för kvinnornas deltagande i arbetsmarknaden. Den skulle motverka reallönehöjningar och möjligheterna att upprätthålla den sociala standard och service som byggts upp genom åren och som vi vant oss vid. Den skulle leda till höjda priser för konsumenterna på såväl varor som tjänster och till en ökad inflation.

Herr talman! Sedan slutet av år 1989 har Sverige förlorat ca 100 000 industrijobb. Vår konkurrenskraft har urholkats under en längre period. Återkommande valutakriser har drivit räntorna i höjden.

Det här får inte fortsätta.

Regeringens ekonomiska politik skall bryta den ekonomiska stagnationen, främja tillväxten och förbättra vårt lands möjligheter att hävda sig på exportmarknaden. Ett medlemskap i EG ger vårt näringsliv möjligheter att på likställd fot konkurrera på den västeuropeiska marknaden – och dit går tre fjärdedelar av vår export.

En avgörande sysselsättningsfråga framöver blir handeln med tjänster i den privata sektorn. Om vi är väl rustade och om vi deltar i integrationen på en medlems villkor, så kommer denna sektor i Sverige att expandera.

Ställer vi oss utanför kommer vi redan från början i ett sämre läge. Men skillnaden blir ännu större den dag gränskontrollen för handeln slopas inom EG – ett EG där redan i dag nio av tio västeuropéer bor.

Förra året sjönk vår samlade produktion, och även för innevarande år är prognosen dyster. Arbetslösheten fortsätter att stiga. Det tar tid att vända utvecklingen.

Men det finns uppmuntrande tecken. Ett är att omvärldens tilltro till Sverige och svensk ekonomi förefaller öka. Allt fler utlänningar investerar i Sverige. Samtidigt minskar de svenska investeringarna i utlandet. De svenska företagen satsar i ökad utsträckning på Sverige.

EES-avtalet och vår avsikt att söka medlemskap i EG har bidragit till denna utveckling. Omvänt gäller att osäkerhet på den här punkten kan skada våra egna intressen.

För att sammanfatta:

Ett svenskt medlemskap i EG är viktigt

- för att öka den ekonomiska tillväxten,
- för att främja företagsamheten,
- för att trygga sysselsättningen och vår välfärd,
- för att skapa bättre förutsättningar för en aktiv miljö- och regionalpolitik, och
- eftersom Sverige därmed bidrar till att stödja en stabil fredsordning i Europa.

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

Det ger också möjligheter att på likställd fot bevaka våra intressen och fullt ut medverka i arbetet på att bygga det nya Europa.

Anf. 51 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för ett mycket långt och mycket informativt svar i denna fråga.

Det är min bestämda uppfattning att dagens EG-debatt har hamnat litet grand snett. De som är anhängare till EG talar i positiva ordalag och glömmar att tala om det som är negativt. De som är negativa tar gärna fram enskildheter som eventuellt kan misstänkas bli sämre om Sverige blir medlem i EG.

Debatten har handlat mycket om Rom-fördraget, överstatlighet och monetär union. Man har alltså talat till medborgarna och inte med medborgarna. Det är dags att börja använda en annan typ av argumentation.

EG är både och. Det innebär inte den dag Sverige blir medlem att våra plånböcker blir tjockare och att allt annat blir mycket bättre. EG måste ses som en helhet. Det goda måste vägas mot det onda.

Det är min bestämda övertygelse att det goda och positiva överväger och att Sverige på sikt blir medlem i EG.

Vi har i dag hört en debatt där Gudrun Schyman talade med justitieministern om polisen och tullen och de problem som kan uppstå där. Jag hade själv en sådan debatt för en månad sedan med skatteministern. Jag tycker att statsrådet Dinkelspiel tar litet grand lätt på problemet. Faktum är att tullens verksamhet till viss del kommer att försvinna vid ett EG-inträde. Vid en jämförelse i dag av vad tullen och polisen kvantitetsmässigt tar av knark, är tullen mycket effektivare. Men det, herr talman, beror på det faktum att polisen skall jaga knarket när det redan finns i Sverige. Det är en svår uppgift, och det kostar mycket pengar och kräver mycket personalresurser.

Herr talman! Jag går tillbaka till anledningen till att jag ställde interpellationen. Frågan gäller vad Sverige gör om Sverige inte blir medlem i EG. Hur kommer då ekonomin och den sociala välfärden att utvecklas?

Jag tror att om Sverige går med i EG kommer Sverige att få en starkare förhandlingsposition. Går Sverige inte med i EG, kommer Sverige ändå att få finna sig i mycket av det EG beslutar utan att ha någon chans att påverka situationen. Helt logiskt följer att en organisation i första hand ser till de egna medlemmarnas intressen. Jag har svårt att tro att Sverige skulle kunna bibehålla gynnsamma frihandelsavtal med EG om landet står utanför. Jag kan tänka mig att där skulle bli stora protester från övriga EG-länder, som skulle ifrågasätta att ett utomstående land skulle få gynnsamma avtal.

I dag går 75 % av Sveriges export till länderna i Västeuropa. 50 % av det

vi i Sverige tillverkar för export går till EG-länderna. Med tanke på vilka länder som i dag har sökt medlemskap, är det inte fel att säga att nästan 75 % av exporten kommer att gå till de länder som i framtiden är medlemmar i EG. Då uppstår de stora problemen.

Det kan sägas att det här kvittar för storföretagen och de förmögna, för de kan åka första klass till Bryssel oavsett om Sverige är medlem eller ej. Men det är företagaren med 100 anställda, och som i dag är underleverantör till ett stort svenskt företag, som skall vara oroad över om Sverige skall bli medlem eller ej. Därför är risken stor att svenska företag flyttar ut till EG-länderna och skaffar underleverantörer där i stället. Vi riskerar alltså att få ett stort antal människor utan arbete i Sverige.

Lösningen på den här frågan är att vi blir effektivare i Sverige. Men jag tror att där finns en viss ribba som är svår att ta sig över. Den andra lösningen för att sänka kostnaderna, och den mest tänkvärda, är att sänka lönerna. Jag tror inte att det är ett alternativ som tilltalar någon anställd i dag i Sverige.

Slutsatsen måste bli, att om Sverige inte går med i EG blir det ett större antal arbetslösa i Sverige och den sociala standarden blir sämre.

Ibland kan man höra i debatten att Sverige kan söka sig andra marknader om Sverige inte går med i EG. Ja, det går. Det finns länder som vill köpa av Sverige. Där finns bara ett problem. De har som regel inga pengar att betala med. Då skapas inte heller pengar att betala löner och andra kostnader i Sverige.

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Dinkelspiel. Finns det bland de länder som i dag är medlemmar i EG någon påtaglig opinion för att bryta medlemskapet? Finns det något exempel – förutom att vi har hört att där är litet trubbel i Danmark? Det skulle vara bra om statsrådet kunde tala om det i dag. Om det inte finns något exempel, anser jag att det är det bästa skälet för att Sverige skall sträva efter ett medlemskap i EG.

Anf. 52 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Hur beroende Sverige är av den europeiska gemenskapen fick vi ett tydligt bevis för 1990, när det strömmade ut mycket kapital från Sverige. Det var investeringskapital som i stället för att placeras i vårt land placerades huvudsakligen inom den europeiska gemenskapens ram. När sedan Sverige drabbades av valutaproblem och valutareserven snabbt tömdes, sade den dåvarande socialdemokratiska regeringen att nu kunde inte Sverige hålla fast vid den linje som varit. Nu måste det ske en ändring, och Sverige måste söka medlemskap i den europeiska gemenskapen.

Det var ett bra beslut. Det är bara synd att det var de skälen och inte en djupare övertygelse om värdet av det europeiska samarbetet i sin helhet som var den bestämmande faktorn när den dåvarande regeringen tog ställning i frågan.

Men som jag förstår har det också hänt positiva saker efter det beslutet. Det har bl.a. hänt att investeringskapitalet har vänt och att vi nu får de investeringar i Sverige som gick oss förbi innan ansökan lämnades. Får vi nu också, vilket torde vara syftet med regeringens politik, en bättre balans i den totala ekonomin, så kan vi också hoppas på att vi när konjunkturen vänder får en snabbare tillväxt i landet. Det kan bli en tillväxt på den nivå som vi

har varit vana vid tidigare i stället för en minskad tillväxt som vi har haft under de senast åren. Trots allt är det landets totala inkomster – summan av vad vi tillverkar och vår handel – som är avgörande för vårt välstånd. Det är inte genom riksdagsbeslut som man klarar goda skolor, god barntillsyn, fungerande sjukvård och tillräckliga pensioner. Grunden för allt detta ligger i att man har en produktion och en handel som ger de nödvändiga resurserna.

Herr talman! Mot denna bakgrund är samarbetet i Europa vår bästa möjlighet att skapa dessa resurser. Vi måste fullt ut kunna delta i detta. Det är avgörande för svenskt välstånd. Det finns inga andra marknader som kan kompensera den europeiska marknaden.

Jag är ganska optimistisk när det gäller våra möjligheter att vinna de nödvändiga villkoren för en fri handel, ett fritt varuutbyte, ett fritt personutbyte och fria investeringar i Europa om vi får det avtal som brukar kallas EES-avtal. I så fall är jag övertygad om att såväl svenskar som de som ingår i EG- och EES-området kommer att räkna Sverige som en del av denna stora europeiska gemenskap. Jag tror att vi kommer att få tillgång till allt vi behöver för att svenskt näringsliv skall kunna konkurrera på lika villkor.

Jag noterar naturligtvis att vi då inte kommer att vara medlem i tullunionen. Det kan ibland skapa viss osäkerhet. Men som helhet bedömer jag ändå att det på det europeiska planet kommer att fungera väl ur näringspolitisk synpunkt för Sveriges del.

Däremot finns en kvarvarande nackdel. Investerare från länder utanför Europa – från t.ex. Förenta staterna och Japan – kan om Sverige ingår i ett EES-område föredra att investera i den europeiska gemenskapen. Om de investerar i Sverige riskerar de nämligen en ganska ordentlig granskning av bl.a. ursprungsregler. De varor som de tar in till Sverige kan inte automatiskt gå vidare. Den tillverkning och förbättring de gör av varorna på svensk mark möter kanske inte de krav på ursprungsäktighet som EES-reglerna ställer. I detta avseende kan vi ha en nackdel, men egentligen inte på något annat centralt område.

Detta tycker jag att vi bör understryka. Vi skall inte ge det svenska och det europeiska näringslivet anledning att tro att det inte räcker med ett EES-avtal för flertalet av de krav som måste ställas på rörelsefrihet. Får vi det är de i grundläggande mening ekonomiska problemen för Sveriges del av att stå utanför den europeiska gemenskapen avklarade. Jag tycker då att andra skäl är viktigare för oss. Det är då politiska och kulturella skäl, vår gemenskap med Europa och vår vilja att vara med och skapa en framtid tillsammans med de andra länderna i Europa som skall vara avgörande för grundfrågan som vi har att ta ställning till – om vi skall vara med i den europeiska gemenskapen. Ekonomin kan vi klara med ett EES-avtal, men vi klarar inte vårt engagemang i Europas framtid med enbart ett EES-avtal.

Jag vet att den här frågan inte riktigt berör hur det går med en avi ifrån den europeiska domstolen. Men i den händelse av att utrikeshandelsministern har något att berätta om vad som händer i de sammanhangen är jag övertygad om att närvarande ledamöter av kammaren är fullt beredda att lyssna.

Anf. 53 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag vill instämma i interpellantens krav på en mera allsidig debatt. Det är tråkigt att interpellationssvaret inte lever upp till det. I interpellationssvaret, i diskussionen om alternativa strategier till ett EG-medlemskap, sägs: "varje alternativ till medlemskap i den europeiska gemenskapen innebär en växande isolering som skulle visa sig kostsam för det svenska folkhushållet. Den skulle innebära mindre välbästand, mindre valfrihet och större svårigheter att klara sysselsättningen och miljövården. Den skulle innebära försämrade möjligheter för kvinnornas deltagande i arbetsmarknaden. Den skulle motverka reallönehöjningar och möjligheterna att upprätthålla den sociala standard och service som byggts upp genom åren och som vi vant oss vid. Den skulle leda till höjda priser för konsumenterna på såväl varor som tjänster och till ökad inflation."

Steket är faktiskt inte så långt till att säga att vi också skall bo i jordkulor, som någon mera framstående ekonom har uttalat i en debatt.

Jag skulle vilja fråga ministern vilka fakta som talar för att detta blir följden om en majoritet av svenska folket väljer att säga nej till ett medlemskap i den europeiska unionen. Vilka fakta underbygger den här mycket pessimistiska visionen?

Det vore också välgörande att diskutera det förhållande att den här visionen även är beroende av vad vi gör nu och vad vi gör i stället. Den här skräckvisionen förutsätter att vi i dag inte gör någonting och inte bedriver någon politik över huvud taget. Man kan också tänka sig att alternativet till medlemskap är en politik som fullföljer nuvarande frihandelsavtal och som ytterligare ökar frihandeln och arbetskraftsutbytet gentemot EG. Det skulle vara en politik som är mindre protektionistisk än EG:s gentemot resten av världen och som samtidigt också kan innehålla en skärpt konkurrenslagstiftning i Sverige. Vi kan faktiskt, såsom varande icke medlemmar i den europeiska unionen, själva bedriva olika former av politik i vårt eget land.

Interpellanten framställde det här såsom att om Sverige inte väljer ett medlemskap kan vi över huvud taget inte fortsätta att handla med EG som marknad. Det är en fullständigt befängd idé att frihandelsavtalet plötsligt skulle upphöra om Sverige inte skulle bli medlem i den europeiska unionen. Det frihandelsavtal som Sverige har med EG fortsätter att gälla, om inte EG plötsligt skulle uppträda på ett sådant sätt att det skulle strida mot överenskommelserna i GATT. Dessa överenskommelser säger att i dag existerande frihandelsavtal och frihandelsområde inte får minskas eller sägas upp med mindre än att samtliga parter är överens om detta. Målsättningen för GATT är en ökad frihandel över huvud taget. Den organisation som i dag får mest kritik i GATT är just EG. EG får kritik för sitt mycket protektionistiska förhållningssätt i den internationella handeln gentemot tredje världens länder och, vilket är mycket beklagligt, länderna i Öst- och Centraleuropa. Många anser i dag att det utgör ett stort hot mot den mycket efterlängtdade demokratiska utvecklingen i Öst- och Centraleuropa. Om man är frihandelsvän och vill ha reell frihandel har man anledning att vara mycket kritisk till hur EG uppträder.

Jag tycker också att interpellationssvaret andas något annat som inte är så roligt. Det finns nämligen en diskussion om att allt som sker i den svenska

ekonomiska politiken som är bra är ett resultat av att Sverige nu så målmedvetet riktar in sig på ett medlemskap. Det sägs att det bara har med detta att göra att t.ex. investeringarna vänder. Jag är inte lika säker på det.

Man säger också att alla tecken på att vi skulle vara ovissa om detta kommer att störa den gynnsamma ekonomiska utvecklingen, om vi skulle ge sådana signaler. Vi för i dag en debatt som jag tycker är mycket efterlängtat och som tar sig uttryck i ett opinionsläge i Sverige där ungefär hälften av den svenska befolkningen säger sig vara mycket tveksam till eller motståndare till ett medlemskap i den europeiska unionen. Menar statsrådet att denna opinionsyttring stör den gynnsamma ekonomiska utvecklingen och får till följd att investerare känner en ovisshet inför framtiden? Det skulle i så fall innebära att vi snart inte har råd med demokratin. Den stör den ekonomiska utvecklingen. Jag tycker att det vore mycket bekymmersamt om vi ser på demokratin, den offentliga debatten och varje människas rätt att själv ta ställning i den här frågan som ett hinder för ekonomisk tillväxt.

Anf. 54 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Låt mig först säga att jag är tacksam för att Sten Andersson i Malmö ställde den här frågan och för att vi i dag har kunnat diskutera en fråga som verkligen är central och som för ned EG-debatten till en mycket konkret fråga, nämligen den svenska utrikeshandeln.

Jag delar interpellantens uppfattning, och det framgick också av mitt interpellationssvar. Om vi skulle ställas utanför EG:s gemensamma marknad som kommer att bli en gränslös marknad, så kommer det på punkt efter punkt att medföra ökade svårigheter för vår egen del. Vi kommer att få en betydligt besvärligare uppgift när det gäller att klara våra interna ekonomiska problem.

Sten Andersson undrade också om det finns exempel på länder som har rest frågan om att lämna gemenskapen. Jag har försökt rannsaka mitt minne. Det enda fall där jag kan erinra mig att det har ifrågasatts i den meningen att det har kommit upp till politiskt beslut gällde England år 1975. Premiärminister Wilson tog upp frågan till folkomröstning. Det blev då en bekräftelse på deltagandet. I varje land finns naturligtvis personer som ifrågasätter samarbetet. Eurobarometern som är en god mätare på inställningen i resp. länder visar att det över lag finns ett mycket starkt stöd för EG-samarbetet. Därmed är det inte sagt att man accepterar alla delar av det. Konstigt vore väl detta.

Jag delar även Hadar Cars uppfattning att valutakriserna och valutaoroligheterna illustrerar behovet av ett nära internationellt samarbete. I detta sammanhang vill jag peka på att det ekonomiskt-monetära samarbete som följer med medlemskapet utan tvekan skulle förstärka möjligheterna att minska den här typen av valutakriser och öka stabiliteten i handeln med Europa.

Jag delar också uppfattningen att EES är ett bra steg framåt och att vi kommer betydligt närmare likvärdiga villkor på EG:s marknad. Men efter hand som EG utvecklar sitt samarbete och gränskontrollerna avskaffas så kommer det här problemet att bli större – skillnaden mellan EES-avtalet och ett medlemskap i EG. Så länge gränskontrollerna finns kvar har vi tagit ett

mycket bra steg trots att jordbruket och livsmedelsproduktionen – som i och för sig är viktiga sektorer – ligger utanför.

När det gäller domstolen har jag inte erfarit något nytt i förhållande till i går. Det enda är att jag nu hörde att vi sannolikt får del av utslaget under morgondagen. Men jag har inga uppgifter om innehållet.

Ja, Gudrun Schyman, frihandelsavtalet kommer att bestå om vi icke vill gå vidare mot ett medlemskap. Men frihandelsavtalet är en otillräcklig bas för vårt samarbete med EG, i vars medlemsländer nio av tio västeuropéer bor och dit tre fjärdedelar av exporten går. Det vore ett praktiskt exempel på utanförstående i realiteten om vi bara skulle ha ett frihandelsavtal. På område efter område skulle vi ha diskriminerande hinder att övervinna. Jag är övertygad om att detta skulle skapa mycket stora svårigheter för vår svenska industri.

Vi skulle få se en gradvis utflyttning av investeringarna, samtidigt som mycket få – om några – utlänningar skulle välja att investera på den svenska marknaden när det finns andra och mer attraktiva alternativ.

Det skulle vara möjligt att tala om ett frihandelsavtal som ett alternativ om det fanns möjligheter att utveckla frihandelsavtalet i riktning mot medlemskap. Men EG har sagt absolut nej till ett medlemskap à la carte. Man är icke beredd att förhandla på denna basis. Det gäller i dag, och vi har ingen anledning att tro att något annat skulle gälla för morgondagen.

GATT-samarbetet är som vi ser det oerhört viktigt. Visserligen söker vi uppnå ett regionalt samarbete inom ramen för det europeiska samarbetet för att gå fram snabbare, men det är viktigt att det kompletteras med ett samarbete inom ramen för GATT. Även om det går långsammare är det viktigt att undvika en fragmentering av världsekonomin.

Stör en debatt om EES och medlemskap våra ansträngningar att locka utländska investeringar till Sverige? Den debatt som förs i Sverige, med ett mycket starkt stöd för medlemskap och en stark uppbackning i riksdagen av tanken på medlemskap, har bidragit – men bara bidragit – till den förbättring vi ser i investeringsströmmarna. En mycket viktig del i detta är också enligt min mening den ekonomiska politik som förs.

Slutligen vill jag kommentera något som Sten Andersson i Malmö tog upp och som jag glömde. Jag delar helt uppfattningen att narkotikabekämpningen är en av de viktigaste frågorna. I detta sammanhang kommer det att bli fråga om inte bara polisiärt samarbete utan också samarbete mellan tullmyndigheterna. Det samarbetet måste utvecklas och förstärkas, och vi har tillsatt en särskild utredning för att just söka finna bättre vägar än hittills för att komma till rätta med detta mycket besvärliga problem. Jag menar att man inom EG gör detsamma.

Anf. 55 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret på den fråga jag ställde. Jag begriper att det i alla länder finns en opinion mot EG, men frågan var om den var stor och omfattande. Jag har själv inte märkt något i den debatt jag har bevittnat, och statsrådets svar är positivt från den synpunkten.

Det är enligt min mening viktigt att vi i dag, innan svenska folket går fram till valurnorna och tar ställning för eller emot EG, verkligen dryftar alla ar-

gument för och emot. Det skulle stärka politikerföraktet om det när vi har röstat dyker upp problem och frågeställningar som vi rimligtvis borde ha vetat om tidigare. Det skulle vara synd om vi efter en eventuell EG-omröstning skulle behöva säga: Det hade vi inte en aning om.

Jag tycker att statsrådet gjorde en bra redogörelse för vad det skulle innebära om vi bara hade frihandelsavtalet och inte var fullvärdiga medlemmar av EG.

När det gäller knarket är det ett problem att 80 % av vår amfetaminimport – om man använder det uttrycket – i dag kommer från ett EG-land, Holland. Jag är övertygad om att EG sätter in all kraft för att minimera knarkmissbruket.

Herr talman! Till sist skulle jag vilja ställa en fråga till Gudrun Schyman. Finns det i dag någon annan marknad som är tänkbar för svensk industri, i det fall det skulle uppstå problem för svenska företag som i dag till stor del exporterar till EG-länderna? Finns det någon annan, alternativ marknad som kan fylla ut det gap som i så fall eventuellt kommer att uppstå?

Anf. 56 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Gudrun Schyman frågade om det finns några bevis för att svensk ekonomi skulle skadas om Sverige ställer sig utanför samarbetet inom den europeiska gemenskapen. Hon fick det att låta som om det saknades sådan bevis, men så är ju alls inte fallet. Vi fick ju 1990 en mycket tydlig erfarenhet av vad detta innebär i och med att Sverige då förde en ekonomisk politik som drastiskt skilde sig från den politik som förs inom den europeiska gemenskapen, samtidigt som det rädde en mycket stor oklarhet om var Sverige skulle stå i förhållande till den europeiska gemenskapen. En av grunderna till de problem som Sverige för närvarande genomgår är att vi alltför länge förde en politik som gick snett mot EG:s och som var oklar i fråga om våra relationer till det europeiska samarbetet. Det finns alltså bevis. Det är bara för Gudrun Schyman att studera den utveckling som varit under de senaste åren så får hon alla de bevis hon behöver.

Om Sverige inte vill vara med i den europeiska gemenskapen, kommer det då att skada svensk ekonomisk tillväxt? Är det ett hot mot svensk ekonomi att hävda att vi skulle kunna få ett mindre välstånd, eller t.o.m. ett sjunkande välstånd, om vi inte var med i EG? Nej, det är en korrekt sakuppgift. Det är klart att Sverige, om svenskarna så önskar, har rätt att ställa sig utanför det ekonomiska samarbetet i Europa, att kraftigt skära ner det och inte följa med i den utveckling som Europa genomgår. Men det skulle inte ske utan kostnad, och också det är en viktig konsumentupplysning till svenska folket. Vill vi stå utanför kan vi göra det, men det kommer att kosta oss mycket. Det kommer inte att innebära att vi tvingas bo i jordkulor – det tror jag inte – men vi kommer inte att ha samma möjligheter att upprätthålla vår levnadsstandard när det gäller skolor, daghem, sjukvård, pensioner och annat om vi ställer oss utanför det ekonomiska samarbetet.

Den möjlighet vi har, Gudrun Schyman, är naturligtvis att komma med i ett EES-avtal. Det ökar frihandeln, och det ger oss också en mängd andra rörligheter för människor, tjänster och kapital. Men något alternativ till EG finns inte. De länder Gudrun Schyman talar om som skulle kunna ersätta

Europa som marknad är främst u-länderna, Japan och Förenta Staterna. Dessa har mycket högre tullar. Vi kan sänka våra tullar, om det är det vi vill. Problemet för oss är inte att vi inte kan sänka våra tullar, problemet är att de länder som står utanför EG har mycket höga tullar, drastiskt höga tullar, på bl.a. svensk export.

Anf. 57 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Det blir svårt att hinna med allt på tre minuters repliktid, eftersom alla debattörer just nu tycks debattera med mig. Jag skall i alla fall försöka.

Jag tror inte, Hadar Cars och Sten Andersson i Malmö, att vi behöver ersätta EG:s marknad med någon annan om Sverige inte väljer ett medlemskap i den europeiska unionen. Sverige skall ju fortsätta att handla med den europeiska marknaden, precis som vi gör nu genom det frihandelsavtal vi har. Det är inte så att det plötsligt försvinner. Det är en missuppfattning att gränsen mellan Sverige och EG:s inre marknad plötsligt kommer att stängas. Så är det inte. Sverige har ett frihandelsavtal, och det fortsätter. Man kan tycka att det är otillräckligt, eller man kan tycka att det är tillräckligt. Om man tycker att det är otillräckligt kan man försöka utvidga frihandelsavtalet. Jag tror inte att det är så omöjligt. Jag tror visst att man kan föra en diskussion om att utvidga frihandelsavtalet. Det finns också steg mellan det i dag existerande frihandelsavtalet och ett EES-avtal. Man kan utvidga det till att t.ex. omfatta tjänster.

Det finns olika modeller för detta och alternativa strategier. Det är ju inte så att det bara finns en enda väg. Om de nordiska länderna samfällt väljer att inte ansluta sig som medlemmar i den europeiska unionen, finns de nordiska länderna som ett gemensamt handelsområde, som den europeiska unionen naturligtvis också är intresserad av att handla med genom ett avtal av något slag eller så som nu sker med EFTA-länderna. Det är klart att det finns olika vägar och möjligheter.

Det skall bli intressant att se vad som händer i den här diskussionen i jämförelse med den diskussion som fördes i Danmark inför medlemskapet i EEC, där en knapp majoritet var för. Argumentationstekniskt är det intressant. Man sade då: Danmark måste gå med i EEC, annars får vi en väldigt dålig ekonomi, och vi får det dåligt över huvud taget. Vår utlandsskuld, som i dag är ganska stor, kommer att öka ännu mer. Vår arbetslöshet, som i dag är ganska stor, kommer att öka ännu mer. Vår export är mycket beroende av EG:s marknad. I dag är Danmarks utlandsskuld högre, i dag har man mindre handel med EG:s marknad än vad man hade då, och arbetslösheten, som då var 0,9 % är i dag över 10 %. Detta beror inte bara på medlemskapet i EEC eller EG, utan det beror också på en massa andra faktorer. Men några absoluta konsekvenser av det ena eller det andra finns inte.

Seriösa ekonomer i långtidsutredningen – den förra – har räknat på vad ett inträde i EG:s tullunion skulle innebära för Sveriges del och vad det innebär att stå utanför med möjlighet att teckna alternativa avtal med andra marknader, såsom USA-marknaden, Japanmarknaden, marknaderna i de östeuropeiska länderna och marknaderna i tredje världens länder. Man räknade ut att en del saker blir dyrare och en del saker blir billigare. Det kom-

mer att gå ungefär på ett ut. Sedan dess har Sverige avreglerat sin handel mer, bl.a. har vi tagit bort multifiberavtalet.

Det finns inga fakta. Jag efterlyser ekonomiska fakta och alternativa strategier. Är regeringen en regering för landet borde man väl ändå diskutera vad konsekvensen blir vid ett nej och ha en alternativ strategi för detta.

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

*Svar på
interpellationer*

Anf. 58 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag vill återkomma till den fråga Sten Andersson i Malmö ställde i sitt första inlägg om för- och nackdelarna med ett EG-medlemskap. Jag tror som interpellanten att det är viktigt att vi inser att här finns fördelar men också lyfter fram de nackdelar som är förenade med att stå utanför EG. Jag tycker att den här debatten mycket väl belyser hur man väldigt lätt försöker gå förbi de svårigheter vi skulle ställas inför om vi ställer oss utanför EG.

Det är viktigt att man har en helhetsbild. Det är viktigt att vi konstaterar att ett medlemskap i EG inte är någon dans på rosor och att det förvisso kommer att bli en del problem vid anpassningen till EG:s bestämmelser. Jag försökte i går i riksdagen att inventera de problem som aktualiseras vid ett medlemskap. Jag tycker att det är viktigt att vi har en bild av för- och nackdelarna. Vi skall bidra till en allsidig debatt kring dessa frågor. Samtidigt är jag övertygad om att man just i ljuset av en sådan allsidig debatt skall finna att fördelarna klart överväger nackdelarna.

Gudrun Schyman efterlyser alternativ. Ja visst finns det alternativ, Gudrun Schyman. Gudrun Schyman har talat om frihandelsavtalet. Precis det är alternativet; att stå still. Jag har sagt det. Jag sade det tidigare i debatten, och jag är beredd att upprepa det flera gånger: Alternativet är att stanna vid ett frihandelsavtal. Möjligheterna att utveckla det är med förlov sagt begränsade. Det visar erfarenheten. Det finns ingen anledning att tro att det kommer att förändras i det här avseendet.

Vad blir konsekvenserna av detta? Säg ärligt som det är, att detta kommer att kosta samhället ekonomiskt i form av minskade investeringar, minskad handel och ett minskat antal jobb. Väljer man att ta detta – utmärkt! Då är det ett beslut av svenska folket i demokratisk ordning. Men man skall vara klar över att ett utanförstående innebär att vi i det ena, det andra och det tredje avseendet kommer att hamna i en sämre ställning än nio av tio västeuropeer i dag inom den europeiska marknaden. Vi befinner oss dessutom i en situation där det ena central- och östeuropeiska landet efter det andra söker en närmare anknytning till EG och i många fall siktar längre än till ett frihandelsavtal.

Förste vice talmannen anmälde att Gudrun Schyman anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 59 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag skall något kommentera vad Gudrun Schyman sade. Det är synd att hon inte kan göra ett sista inlägg.

Jag frågade Gudrun Schyman: Vad händer om det visar sig att det trots frihandelsavtal uppstår problem för svensk export? Statsrådet har ju klart och tydligt sagt att det i så fall blir problem. Gudrun Schyman smiter undan

frågan och säger att det inte blir några problem, och hon nämner inga exempel på tänkbara alternativa marknader. Hon säger i stället att de nordiska länderna utgör en stor marknad. Efter vad jag vet exporterar i dag svenska företag mycket till Norge och Finland, och jag tror inte att den exporten skulle gå att öka i någon större omfattning om det skulle visa sig att vi inte blir medlemmar i EG.

Herr talman! Gudrun Schyman använder ett argument som alltid används, nämligen att Danmark hade en arbetslöshet på 0,9 % och en mindre stats-skuld innan man gick med i EG. Då är den stora frågan fortfarande: Vad hade hänt om Danmark inte hade gått med i EG? Hade man då inte haft ännu högre arbetslöshet och ännu större statsskuld? Frågan är faktiskt ganska intressant.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 12.30 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00, då de till dagens bordläggning aviserade propositionerna väntades föreligga.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

11 § Bordläggning

Föredrogs och bordlades

Propositionerna

1991/92:119 Ombildning av Stadshypotek, m.m.

1991/92:143 Godkännande av avtal mellan EFTA-staterna och Tjeckiska och slovakiska federativa republiken

1991/92:168 Statligt engagemang för lösning av krisen i Sparbanken Första AB

Motionerna

med anledning av prop. 1991/92:105 Lokal försöksverksamhet med finansiell samordning mellan socialförsäkring och hälso- och sjukvård

1991/92:So19 av Doris Håvik m.fl. (s)

1991/92:So20 av Marianne Carlström m.fl. (s)

1991/92:So21 av Hugo Hegeland (m)

1991/92:So22 av Ingbritt Irhammar m.fl. (c,m,fp, kds)

Finansutskottets betänkanden

1991/92:FiU14 Anslag till riksgäldskontoret

1991/92:FiU15 Anslag till riksdagens revisorer och deras kansli
1991/92:FiU16 Den statliga rationaliseringsverksamheten och revisionen

Prot. 1991/92:96
10 april 1992

Skatteutskottets betänkande

1991/92:SkU24 Undantag från skatteplikt till mervärdesskatt för vissa tjänster inom sjukvårdsområdet, m.m.

Utrikesutskottets betänkande

1991/92:UU15 Internationellt utvecklingssamarbete

Jordbruksutskottets betänkanden

1991/92:JoU12 Statsbudgeten för budgetåret 1992/93 (jordbruksdepartementet)

1991/92:JoU13 Statsbudgeten för budgetåret 1992/93 (miljö- och naturresursdepartementet)

1991/92:JoU14 Vissa skogsfrågor

12 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 8 april

1991/92:659 av *Lars Andersson* (-) till näringsministern om den nya konkurrenslagens ikraftträdande:

Företagare säger att om man skall anställa fler medarbetare, så måste någon efterfråga de varor/tjänster som produceras, vilket är naturligt.

Med en konkurrenslag som fungerar i praktiken; dvs. att hjälpa entreprenörer och förnyare mot konkurrenssabotörer då blir effekten, enligt SPK, att varje person i Sverige får ca 1 000 kr. mer att handla för **VARJE MÅNAD** beroende på att priserna sjunker. En enorm inkomstförstärkning för oss medborgare, inte minst för dem som har det knapert, som pensionärer och barnfamiljer. Denna inkomstförstärkning skapar en enorm efterfrågeökning, vilket i sin tur skapar efterfrågan hos våra företag här i Sverige och detta medför en sund efterfrågan på arbetskraft. Detta utan att det kostar staten något.

Vi återskapar den sunda konkurrensen som skapade Sveriges välstånd.

Ju snabbare den nya konkurrenslagen börjar gälla desto fortare får vi de positiva effekterna.

Min fråga är:

Kommer regeringen att föreslå riksdagen att den nya konkurrenslagen börjar gälla den 1 juli 1992 i stället för den 1 januari 1993?

den 9 april

1991/92:660 av *Bengt Wittbom* (m) till finansministern om statens bostadsfinansieringsaktiebolag:

Regeringen har sedan tillträdet hösten 1991 med stor kraft avreglerat bostadsmarknaden. Detta medför också konsekvenser för de olika myndigheter och institutioner som skapats för att administrera den omfattande regleringen på detta område.

Statens bostadsfinansieringsaktiebolag (SPAB) är en av dessa institutioner. SPAB genomför en anpassning av verksamheten till de nya villkor som gäller genom att utvecklas till en konkurrenskraftig aktör på den reguljära bostadsfinansieringsmarknaden. Detta kan knappast överensstämma med regeringens ansträngningar i övrigt att avveckla statens engagemang på konkurrensutsatta områden.

När avser finansministern att vidta åtgärder för att genomföra en avveckling av statens engagemang i SPAB?

13 § Kammaren åtskildes kl. 14.01.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 8 § anf. 37 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 12.30 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Karlsson

Fredagen den 10 april

1 § Anmälan om återtågande av plats i riksdagen	1
2 § Ledighet	1
3 § Svar på interpellation 1991/92:139 om en kommission rörande bankernas kreditförluster	1
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Catarina Rönnung (s)	
4 § Svar på interpellation 1991/92:145 om de hemlösas situation . .	7
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Gudrun Schyman (v)	
Anita Persson (s)	
Inger René (m)	
Bo G Jenevall (nyd)	
5 § Svar på interpellation 1991/92:146 om narkotikamissbruket bland invandrare	22
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Eva Zetterberg (v)	
6 § Svar på interpellation 1991/92:153 om ÄDEL-reformen	25
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Berith Eriksson (v)	
7 § Svar på interpellation 1991/92:156 om kostnader för näringslivets transporter	29
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Bengt Hurtig (v)	
8 § Svar på interpellation 1991/92:164 om tullens och polisens samar- bete vid ett eventuellt EU-medlemskap	34
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Gudrun Schyman (v)	
Ajournering	38
Återupptagna förhandlingar	38
9 § Svar på interpellation 1991/92:124 om rennäringen och forsk- ningen	38
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Ulla Orring (fp)	
10 § Svar på interpellation 1991/92:147 om den framtida utrikeshan- deln om Sverige står utanför EG	44
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Hadar Cars (fp)	
Gudrun Schyman (v)	
Ajournering	56
Återupptagna förhandlingar	56

Prot. 1991/92:96	11 § Bordläggning	56
10 april 1992	12 § Anmälan om frågor	
	1991/92:659 av Lars Andersson (-) om den nya konkurrens-	
	gens ikraftträdande	57
	1991/92:660 av Bengt Wittbom (m) om statens bostadsfinansie-	
	ringsaktiebolag	58